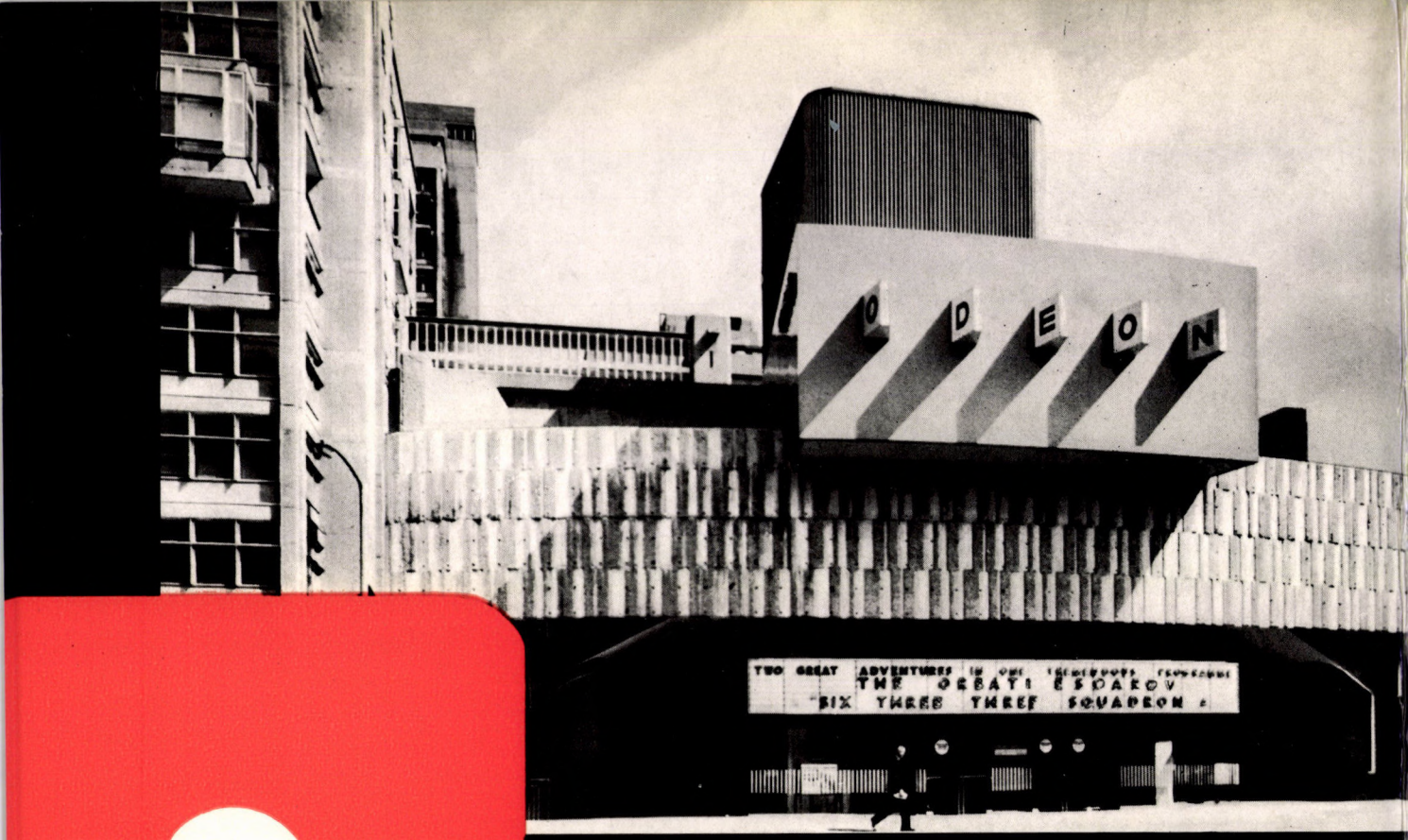

MAJOR MÁTÉ

GOLDFINGER ERNŐ

MAJOR MÁTÉ

Goldfinger Ernő

A magyar származású Goldfinger Ernő Budapesten megkezdett középiskolai tanulmányait 1920-ban Svájcban fejezte be. Ezután Párizsba került, ahol az École des Beaux-Arts-ban szerzett építészeti diplomát. 1934-ben költözött Angliába; azóta is ott él, és ma már egyike a legismertebb angol építészeknek. Különösen az utóbbi években hozott létre igen jelentős alkotásokat — amilyen pl. az angol Egészségügyi Minisztérium hatalmas épületegyüttese, az Odeon Filmszínház épülete, a Haggerston-leánykö zépiskola komplexuma stb. Igen szépek családi lakóházai. Ilyen pl. saját háza — egy hármas ikerház középrésze —, amelynek 1970-ben műemléki védelmét rendelték el. Goldfinger Ernőt, aki 1972-ben töltötte be hetvenedik életévét, érdemei elismeréséül nemrég a Royal Academy of Arts rendes tagjai közé választották.

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST

GOLDFINGER

ARCHITEKTÚRA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

ÉPÍTÉSZETTÖRTÉNETI ÉS ELMÉLETI BIZOTTSÁGÁNAK

ÉS A MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGÉNEK

KÖNYVSOROZATA

SZERKESZTI **MAJOR MÁTÉ**

GOLDFINGER ERNŐ

ÍRTA **MAJOR MÁTÉ**

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST 1973

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó igazgatója

Felelős szerkesztő: Dr. Szucsán Miklós

Burkoló-kötésterv: Lengyel Lajos

Műszaki szerkesztő: Keleti Emilné

Terjedelem: 9,7 (A/5) papírív

73844. Akadémiai Nyomda, Budapest

Felelős vezető: Bernát György

© Akadémiai Kiadó, Budapest 1973-Major Máté

Printed in Hungary

Néhány életrajzi adata

Budapesten született 1902-ben, s mire ez a könyv megjelenik, betöltötte már hetvenedik esztendejét is. Életének első hat évét Erdélyben élte, a Déli-Kárpátok völgyeiben, és ide, egészen húszéves koráig, többször is visszatért. A csodálatos táj élménye benne még ma is eleven, noha azóta nagyon megsokasodtak tájélményei. Elemibe és gimnáziumba 1908—1919 között szülővárosában járt, de utolsó évi tanulmányait — öthónapos ausztriai intermezzó után — már Svájcban fejezte be. A szünidőben nemcsak Erdélyben nyaralt, hanem külföldön is. Így 1910-ben alkalma volt Velencét látnia, ami egy leendő építésznek — ha csak nyolcéves is még — nyilván nagyon nagy esemény volt. Egyévi svájci tartózkodás után, 1920-ban Párizsba települt. Ott kezdte meg felsőfokú tanulmányait, s csaknem egyidejűleg építészi gyakorlatát is.

Itt előbb, 1922—1923-ban, az École des Beaux-Arts-ba való felvételhez Jaussely építész műtermében, „mesteriskolá"-jában készül fel, míg aztán 1923-ban fel is veszik. Itt találkozik Szivessy Andrással, aki később, 1940-től André Sive néven lesz ismert francia építésszé (Szivessy Tibornak, a magyar szecesszió ismert mesterének öccse volt). Vele aztán 1928-ig együtt dolgozik különböző terveken, illetőleg megvalósított műveken. Már 1924-től a francia építészet és művészet olyan nagyjaival ismerkedik meg, mint Auguste Perret, Le Corbusier, Pierre Chareau, Jean Lurçat. (A mozgékony és ügyes fiatalember a későbbiekben sem mulasztja el az alkalmat, hogy a kor jelentős alkotóival megismerkedjék. Így 1925-ben Adolf Loosszal, Walter Gropiusszal, 1926-ban Sonia és Robert Delaunay-val, 1927-ben Erich Mendelsohnnal, Ernst Mayjal, 1930-ban Constantin Brâncuşival, Jean Arppal, Paul Éluard-ral, Max Ernsttel, Fernand Leger-vel, Georges Braque-kal, Amédée Ozenfant-nal és másokkal. Ez tájékozódásának határozott irányát jelzi, kijelöli az építészetben elfoglalandó helyét.) 1924-ben tizenketted magával, mint „hallgató", Perret Beaux-Arts műtermében dolgozik. Ekkor kezd foglalkozni a bútorok és berendezések problémáival, egyes darabok — székek! — tervezésével. Szivessyvel két egymás melletti lakást bérelnek a Boulevard Auguste Blanqui-n, itt nyitják meg tervezőirodájukat. (Ez időben — 1925-ben — jelenik meg Goldfinger első, majd rövidesen második írása is, éspedig Magyarországon, a Pester Lloydban. Az első *Der neue Baustil* címmel az új építészetről, a második *Der Baumeister unserer lieben Frau* címmel Perret legkiválóbb alkotásáról, a Raincyben épített templomról szól. Mindkettőt még magyarul írta, a lapnál fordították

németre.) 1926-ban kezdi meg az építészeknek-művészeknek olyan nagy fontosságú külföldi utazásokat: Görög-, Törökországban, Palesztinában és Egyiptomban jár. Érdekes, hogy ebben az esztendőben kapja — Szivessyvel — az első megbízást, Helena Rubinstein szalonjának tervezését, mely jövendő hazájában, Angliában, a londoni Grafton Streeten meg is valósul. Ezzel indul a megbízások-tervezések és megvalósítások sora, melyet az e könyvben közölt talán nem is teljes jegyzékben igyekeztem összegyűjteni. Ezután még két évet (1927—1928) tölt városépítészeti tanulmányokkal az École d'Urbanisme-ben, a Sorbonne-on. 1929-ben megszünteti társasviszonyát Szivessyvel, és egyedül dolgozik tovább. Goldfinger 1931-ben megnősül. Angol lányt vesz feleségül, a Párizsban festőtanulmányokat folytató *Ursula Blackwellt*. Ez többek közt azért érdemes a megemlítésre, mert elsőrendű oka, hogy végül is angol építész lesz belőle. Ez évben — már feleségével — ismét nagyobb utazást tesz: Spanyol-, Német-, Olasz-, Magyarországon és Romániában jár. 1933-ban még mint francia delegátus vesz aktív részt a CIAM — *Congrès Internationaux d'Architecture Moderne* — athéni kongresszusán. (Ez, mint ismeretes, Marseille és Athén között egy hajó — a Patris II. — fedélzetén folyt le, és az Athéni Charta megalkotásával igen nagy jelentőségű volt az új építészet útjának alakulásában.) A következő esztendőben, 1934-ben települ át Angliába, végleges hazájába.

Angliában is előbb kisebb feladatoknak, elsősorban bútorok tervezésének, üzlethelyiségek belső alakításának, berendezésének megoldásával kezdi pályafutását, de 1937-ben már megépül első családiháza is Broxtedben (Essex). Ugyanez évben kezdi tervezni azt a háromlakásos ikerházat, Londonban a Willow Roadon (Hampstead), melynek középső lakása az övé lesz. Az épület 1939-ben készül el. Ekkor költözik Goldfinger is ebbe a koraisága ellenére is egyik legkiválóbb művét jelentő épületbe. (1970-ben műemléki védelemre jogosultnak minősítették.) Ugyanez évben az *Association of Architects, Surveyors and Technical Assistants* elnevezésű jelentős szakmai szövetség tiszteletbeli tagjává választja.

A világháború idején, 1940—1945 között — mint az építészek általában mindenütt az egymás ellen harcoló országokban — Goldfinger is aktuális háborús, de főleg jövendő építészi alkotások tervezésével és elméleti kérdésekkel foglalkozik. Ez utóbbinak eredményeként cikksorozata jelenik meg 1941—1942-ben az ismert angol építészeti folyóiratban, az Architectural Review-ban.

A háború befejezésekor, 1945-ben adja ki E. J. Carterrel közösen szerkesztett kis könyvét London általános rendezési tervéről *(The Country of London Plan)*. A népszerűen megírt és illusztrált, nyolcvan oldalnyi munka igen jó példája az ilyenféle kérdések okos és közérthető tárgyalásának.

A következő esztendőben, 1946-ban Goldfinger és Vágó Péter (Pierre Vago; ugyancsak magyar származású francia építész — a századelő magyar mesterének, Vágó Józsefnek fia) együtt kezdeményezik az UIA — *Union International des Architects* —, a legnagyobb nemzetközi építész-szervezet létrehívását. Az UIA mindjárt első szervezőtitkárává választja Goldfingert. Mint ilyen, jelentős részt vállal a szervezet statútumainak szerkesztésében, megfogalmazásában és Sir Patrick Abercrombie-vel — a kiváló városépítésszel — Anglia delegátusaként a tervezet brüsszeli megvitatásában.

Ezután bontakozik ki alkotói tevékenysége a maga sokoldalúságában. 1950-ben tervezi az 1953-ig megépülő két kitűnő alsófokú iskoláját Londonban, a Brandlehow, illetőleg a Westville Roadon. A művek közölt jegyzéke több jelentős Goldfinger-alkotást tartalmaz még az ötvenes évekből; ezek közül most csak az Abbots Langley-ben, különböző jó lakásmegoldásokkal épült, öt egységből álló szép lakótelepét említem meg.

Még az ötvenes évek végén tervezi meg első változatában Goldfinger az Elephant and Castle-nek nevezett londoni városrészben azt a hatalmas beépítési koncepciót, melynek csupán egy része a rövidesen megépülő minisztérium tömbjeiből és egy filmszínházból komponált együttes. Ez utóbbiak 1962 és 1967 között épülnek.

Ugyanez időben kerül sor eddig legnagyobb iskolatervének, a Haggerston — ezer fős — leányközépiskolának megépítésére a Shoreditchnak nevezett kelet-londoni városrészben. S most, a hatvanas évek e szakaszában, egyre-másra következnek a nagyszabású alkotások. Így az előbbiekkel csaknem párhuzamosan, némi fáziseltolódással, két nagy lakóházegyüttes: az egyik a Rowlett Streeten (1962—1968; 1968—1971), a másik az Edenham Streeten (1966—1971), mindkettő Londonban.

A végére hagytam a kiemelt életrajzi adatok sorában a hatvanas évek két családiházalkotását, mint Goldfinger eddigi építészeti produkciójának méretre nem, de szakmai, építészeti minőségben nagy alkotását: egy a legegyszerűbb eszközökkel megformáltat, Oxfordban az ún. Motz-házat, és a tízszeresen többe került luxusvillát, a Perry-házat Windsor mellett.

E kézirat befejezésekor érte Goldfinger Ernőt az eddigi pályafutása során kapott legnagyobb kitüntetés: 1971. október 14-én a *Royal Academy of Arts* rendes tagjai közé választotta — elsőként a magyar származású építészek közül.

Goldfinger Ernő élet- és alkotópályája természetesen még folytatódik, s az itt vázlatosan elmondottak még fontos adatokkal fognak bővülni. Kétségtelen azonban, hogy az eddigi pálya is igen jelentős, az eddigi produkció is igen figyelemre méltó életművet reprezentál.

Művei

Goldfinger Ernő műveinek jegyzéke, minden igyekezetem ellenére, alighanem kissé hiányos. Bizonyára nincs benne néhány olyan mű, mely csak tervben készült el és nem valósult meg. Igaz, hogy a tervben maradottak általában nem teljesek az építészet teljességének értelmében, hiszen amint Goldfinger maga állítja érdekes, Az építészet a téralkotás művészete című cikksorozatában (Architectural Review, 1941—1942): „... bizonyos térbeli rend keltette térérzést nagyon nehéz elképzelni, ha az ember ... nincs közvetlenül alávetve hatásának ... A bíráló és a közönség képzelőerejétől túl sokat várunk, amikor léptékhelyes alap-, metszet- és homlokzatrajzokat adunk kezébe, hogy azokból a teret elképzelje. A teret le lehet írni szavakkal, ... ábrázolni lehet rajzokkal, de mindez csak nagyon kevés fogalmat ad róla, és nem nyújtja az embernek a térérzés élményét." Másutt: „Az arányhű modell csak fokozza a ... nehézségeket azzal, hogy teljesen más ... léptékű, háromdimenziós plasztika..., melyet aztán összetévesztenek a valóságos térbeli renddel." — Ez teljesen igaz, ezzel többé-kevésbé számolni kell minden építészetet bemutató könyvben. Mégis remélhetik az e problémával bajlódó szerzők, hogy az elkészült alkotások rövid, de pontosságra törekvő leírása és jól válogatott fényképekben, rajzokban bemutatása révén valamivel hozzásegítenek a térbeli valóság érzékeléséhez, már-már megismeréséhez-értéséhez.

Én magam abban a szerencsében részesültem, hogy Goldfinger Ernő megvalósult alkotásainak jelentős részét — a már Angliában tervezetteket-épülteket — szemtől szembe láthattam, s így leírásukhoz, bemutatásukhoz megszereztem a kellő „térérzés élmény"-t. Láthattam, nem számítva az önálló üzletbelsőket és hasonlókat, a huszonöt angliai épület és együttes közül tizenötöt; s ez igen jó arány.

Mielőtt a művek tárgyalására térnék, nem érdektelen, ha az említett jegyzék alapján néhány statisztikai adattal érzékeltetem Goldfinger Ernő alkotói pályájának alakulását. Ez a pálya hely, idő és fordulópont szerint ez ideig három fő periódusra tagolható: a franciára, 1924-től 1934-ig; az első angolra, 1934-től 1944-ig; és a másodikra, 1944-től máig. Az áttelepülés Franciaországból Angliába nyilván az egyik, a második világháború fordulata, a franciaországi partraszállás (amikor már megkezdődhetett az angol újjáépítés építészeti tervezése) a másik fordulópont. A három periódus adataiból érdekes táblázat állítható össze. (Természetesen többet mondana, ha nemcsak az épületek

— kicsik-nagyok — száma, hanem térfogata is a táblázatda állítható lenne, de ezt a rendelkezésemre álló adatok alapján megcsinálni nem tudom.)

	I. periódus (Franciaország; 1924—1934)	II. periódus (Anglia; 1934—1944)	III. periódus (Anglia; 1944—1970)	I—III. periódus együttesen
A periódus időtartama években	10	10	26	46
A periódusban tervezett összes művek száma	26	23	39	88
Ebből a megvalósult művek száma	12	12	27	51
A megvalósult művek az összesek százalékában	46%	52%	70%	58%
Megvalósult épületek, együttesek száma	1	2	22	25
Megvalósult épületek az összes megvalósult művek százalékában	8%	17%	81%	49%
Tíz esztendőre eső megépített épületek száma	1	2	8	5

Ez a táblázat világosan ábrázolja egy építészi pályafutás alakulását úgy, hogy a számokhoz csak kevés magyarázatot kell fűzni. Az első, a párizsi tíz esztendő a pályakezdés ideje (amint említettem: már a Beaux-Arts és a Sorbonne éveiben); természetes, hogy sok küszködéssel és viszonylag kevés eredménnyel járt. Londonban, a következő tíz esztendőben, szinte újból kell kezdeni az úttörést, a helyfoglalást a szakmában. Így aztán alig emelkedik valamivel a ténylegesen megvalósult művek és épületek száma. A kibontakozás, az előretörés, a siker a második világháború után következik be. Elsősorban a szívós, kitartó munka, versengés, harc nyomán, melyben, természetesen, jelentős szerepe volt a komoly szakértelemnek és alkotói tehetségnek is. A táblázatban nem különítettem el, de különösen a hatvanas évek decenniumában mutat ugrásszerű emelkedést Goldfinger produkciója. Ebben az eddig utolsó tíz esztendőben 19 a tervezett művek száma. Ezek közül (a legfeljebb 1959-ben, illetőleg 1969-ben kezdett, de akkor még be nem fejezett művekkel együtt) 13 (vagyis 68%) a megvalósult művek, illetve 11 (vagyis 58%) a megépült-épülő épületek, együttesek száma. Ha ehhez hozzá teszem, hogy az e tíz esztendőben létesített épületek összes építési költsége durván számítva kereken nyolc millió angol font, képet alkothatunk a produkció anyagi volumenéről is. (Szellemi „volumen"-ről elsősorban az illusztrációk adnak tájékoztatást.)

*

A pálya első tíz éve Párizsban főleg bútor-, kevesebb épülettervezéssel, pályaművek készítésével, a realizálásban pedig kis munkákkal, jórészt berendezési tárgyak, üzlet- és lakásberendezések megvalósításával telik el. S csupán egyetlen családiház a tényleg

megépült épületalkotás. A periódus tíz esztendejéből ötben csekély kivétellel az említett Szivessy András az alkotótárs.

Az első lakberendezési tárgyak, bútorok, melyeket Goldfinger egyedül vagy Szivessyvel együtt tervezett és valósított meg — *fából és bőrből készült székek, állítható fémcső karosszékek, párnázással, fémtalpas csöves állólámpa, hajlított fémszalag-lábas kerek asztal* stb. — 1924—1928 között valósulnak meg.

Az 1926-os esztendőben már egy „szalon" megépítésére és berendezésére is sor kerül, éspedig — amint már említettem — mindjárt *Londonban, a Grafton Streeten, Helena Rubinstein szépítő és szépítőszer boltjáéra.* A földszinti, az utcáról kis előtéren át megközelíthető bemutatóteremből hátul íves lépcsőn lehet feljutni a szépségápoló termekbe. A szalon berendezése igen egyszerű, nagyvonalú. A bútorok egy része csőből készült. Az utca felől alacsony parapetű, hátulról függönnyel lezárható, egyetlen üveglappal megoldott kirakatban, egyszerű állványokon, illetőleg az alapsíkon lehet a kozmetikai gyártmányokat bemutatni.

Szivessyvel 1927-ben és 1928-ban még három ilyen jellegű művet tervez és valósít meg: *a Central European Express Travel Agency* (Közép-Európai Expressz Utazási Ügynökség) *párizsi irodáját, az „Alpina" vállalat kiállítási standját a Párizsi Ipari Vásáron* és a *„Le Portique" galériát a Boulevard Raspail-on* — hasonló kvalitásokkal, mint Helena Rubinstein boltja esetében.

Már önállóan készíti el 1930-ban, *Párizsban, Suzanne Blum ügyvédnő lakásának* — stúdiójának-nappalijának-étkezőjének — elegáns *berendezését* is. Különösen érdekes a krómozott acéllábakkal két végén alátámasztott hosszú asztal és a bakelitizált papír-ülőkés, ugyancsak krómozott acél csőszékek megoldása. Ezek mellett néhány 1925-ös és 1928-as típusú Breuer-csőszéket is felhasznált Goldfinger az intérieur gazdagítására.

Ugyanakkor valósítja meg *Richard Wyndham angol író párizsi stúdióját* is *berendezéssel* együtt. A mű a már korábban is létező, kétszintes francia lakásmegoldás finom, egyéni változata. A nappali-dolgozó tér itt is kétszintes magasságú, melyből egykarú lépcsőn lehet feljutni a gazdasági helyiségek fölé helyezett hálórészbe. A sima egyszerűség a belsők és a bútorok formálásában, elrendezésében: igen figyelemre méltó tulajdonsága ennek a korai műnek. Itt csinálja meg Goldfinger először azt a nem közvetlen fényt sugárzó világítótestet — ezüst foncsorozású üvegernyős falikart —, mely azóta is sűrűn megjelenik az általa tervezett belsőkben, sőt — ezek hatására — mások belsőiben is.

Egy amerikai házaspárnak, *Mr. és Mrs. Hollandernek* ugyancsak ez évben (és Párizsban) fémlábú, alumíniumkeretes, fekete márványlapos *asztalt*, hozzá bőrüléses, támlás, karos *csőszékeket* tervez és valósít meg Goldfinger — újabb és újabb bizonyságát szolgáltatva kezdettől eleven adottságának az új szerkezeti megoldások kutatásában és megtalálásában.

Nősülése évében — 1931-ben — *lakást* bérel a *Rue de la Cité Universitair-en*, s ezt teljesen berendezi. A saját-lakás kialakításának problémája, még ha idegen-tervezésű lakásban is kell ezt megtennie, a legtöbb építésznek szívügye. Goldfinger különös buzgalommal és szeretettel lát hozzá első családi otthonának megteremtéséhez. A lakás kötöttségeit figyelembe véve, nagy találékonysággal és ízléssel rendezi be a nappali-étkezőhelyiséget, a hálószobákat (már gyerekszobát is) és a járulékos helyiségeket. Különösen a konyhát,

melynek egyik hosszfalán Schütte—Lichotski konyhabútor-egységeit sorolja egymásmellé, amint egyebütt is saját tervezésű berendezési tárgyak mellett felhasználja és jól társítja az ipar standard gyártmányait (például Adolf Loos Thonet-székeit). Az itt mintegy kikísérletezett részlet-megoldások előkészületét jelentik a még ugyanebben az évtizedben megépülő angliai otthon kitűnő megoldásainak.

Goldfinger kutató-kereső építészalkata másban is megnyilvánul: elvi kérdések tisztázásának izgalmas munkájában, az emberi lépték, a mértékek és arányok szüntelen vizsgálatában is. Kutatásai során még Párizsban, 1932-ben szerkeszti és valósítja meg *heliometernek* elnevezett műszerét, mellyel meg lehet állapítani a tervezendő vagy a megépült épületek optimális benapozását, illetőleg tényleges benapozásának mértékét.

Párizsi periódusának utolsó megvalósított műve, 1932—1933-ban, a „*The Outlook*" *stúdió*. Ez a *Le Touquet-ben* egy kertben szabadon álló, kétszintes műteremépület együtt létesül a már meglevő ház átalakításával. A stúdióépületben alul garázs van, felül maga a műterem, a hálószoba, fürdő, WC. A műterem és a hálószoba előtt a beépítés felső szintjénél is nagyobb terasz létesül. Az emeletre lendületes külső csigalépcső vezet. A betonból és téglából, nyersen hagyott homlokzattal emelt kis épület hátra lejtő, felső födémzárásával, traktálásával, hangulatában emlékeztet a harminc évvel később tervezett-épített oxfordi Motz-házra. Méltó indítása Goldfinger épületoeuvre-jének.

*

Ezután London következik, a végleges Angliában megtelepülés.

Mindjárt az első esztendőkben — 1934 és 1936 között — akad megbízása Goldfingernek, ha egyelőre kisebb méretű is, olyan, amilyet már Párizsban is csinált. Ezek közül kettő *a Paul and Marjorie Abbatt cég részére* készül. Az első, 1934-ben, *lakás és bemutatóterem a Tavistock Square-en*, a másik, 1936-ban, *játéküzlet a Wimpole Streeten*. Az utóbbi — jól tagolt és rendezett bolt- és néhány járulékos helyiség — teljes utcai homlokzatán üveggel felnyitott. Jó gondolat ennek az üvegfelületnek mélyen az utcai homlokzat síkja mögé helyezése, hogy a gyerekek zavartalanul topoghassanak előtte, bámulva a benti játékcsodákat.

Közbül, 1935-ben, *S. Weiss nőiruha-üzletének* kétszintes belső helyiségeit alakítja át, rendezi be és — ugyancsak a két szintre kiterjedően — új utcai homlokzattal látja el. Az utca felől három kirakatot létesít, melyeket úgy rendez el, hogy az utca vonalába állított első mögött teszi lehetővé a nyugodt nézelődést, és a belső kettő között vezeti az üzletbe közönségét. A homlokzaton ennél is az üveg az uralkodó felületi anyag, melynek két sávja között és felett, a lekerekített sarok hangsúlyozásával, erősen plasztikus horizontális keret- és párkánytagolást ad (az eredeti épület adottságai mellett nyilván szándéktalanul is idézve Mendelsohnnak a húszas évek második felében épült Schocken-áruházai dinamikus formálási módját).

1937-ben épül meg az első *családiháza* Angliában, éspedig *Broxtedben* (Essex). E kis épületnél Goldfinger szerzőtársa Gerard Flower építész. Mivel festő lakásáról van szó, a nagy egységes lakótér tartalmazza — délre, kis teraszra nyíló üvegajtóval — az étkezőt, — keleti ablakkal — a nappalit és — északra tájolva — a műterem-részt. Ide,

az utcáról, a kerítésfalban nyitott ajtón és viszonylag hosszú fedett-nyitott oszlopfolyosón s előtéren át lehet jutni. Az egyetlen hálószobát az egy csoportban összefogott vizeshelyiségek — fürdő, WC, konyha — választják el a lakótértől. A hálószoba felnyitható üvegfala, nyugatra, kis belső kertre nyílik, mely a bejáró folyosó északi oldalán terül el, párhuzamosan a nagyobb, déli külső kerttel. Az ökonomikusan, jól tagoltan, ismét a hálás és szép téglahomlokzattal alakított kis épület kitűnő kezdete angliai épületalkotó tevékenységének.

Mindjárt ezután következik a korai főmű, egy *háromlakásos ikerház*, mely annyira kiváló, hogy 1970-ben műemléki védelmét rendelték el. (Angliában, úgy látszik, előrelátóbbak a mai alkotások változatlan megőrzéséről való gondoskodásban, mint nálunk.) Ez az alkotás Londonban, *a Willow Roadon* (Hampstead) épült fel 1937—1939 között. Az utca felől három-, belül a terepszintesés következtében négyszintes épület középső, nagyobb részét Goldfinger magának építette. Így különösen jól tanulmányozhatjuk ezen a lakáson szemléletének sokoldalúságát és — általában — alkotó-módszerét.

Az utca felől közvetlenül a második szintre lehet belépni, egy oszlopokkal tagolt, fedett tornácról, a lakáshoz tartozó két garázs között. A hallból csigalépcső vezet az emeletekre. E lépcső hengere mögött a kertre nyílik a konyha-kamra és a két háztartási alkalmazott szobája. Ezek előteréből még egy, nagyon kis átmérőjű csigalépcső indul, csak lefelé, a legalsó szintre, egy kerti helyiségbe, melyből mellékhelyiségek — központi fűtés és melegvízszolgáltatás, mosókonyha, raktár stb. — nyílnak. Az első emeleten az utcára az étkező, a műterem, az udvarra a nappali és a dolgozószoba kapott helyet. A lépcső pihenőjébe iktatott néhány lépcsőfok a kisméretű szinteltolódások szellemes érvényesítési lehetőségét, a téralakítás változatosságát biztosítja. A lépcsőn továbbhaladva, az utolsó emeleten az utca felé a szülők hálószobája és egy vendégszoba található, míg a teljes udvari oldalt a három gyerek szobája foglalja el. Két fürdőszoba és WC egészíti ki e szint helyiségsorát. (A szülők fürdője és WC-je teljesen elkülönített.) Ez az épület középső lakásának elrendezése — eredetileg (a másik kettőé hasonló, csak kisebb, kevesebb helyiséggel). Időközben felnőttek a gyerekek, hálószobájukat három részre kellett tagolni. Majd kettő közülük elköltözött, de az otthonmaradt harmadik is megnősült, és ezért neki a ház alsó részét kellett lakássá alakítani. Ennek következtében az étkező szintjén, a csigalépcső mögött, egészen kicsi, de mindenttudó konyhát kellett berendezni, a legfelső szinten pedig az egykori gyerekhálóból egy nagyobb hálószobát és egy kisebb műtermet kellett a festő-feleségnek létesíteni. Bár az átalakítás is kitűnően sikerült, természetesen az eredeti koncepció a teljesebb építészeti alkotás. Az alaprajz utolsó négyzetcentiméteréig átgondolt; funkciómegoldását minőségében fokozza a berendezés, mely Goldfinger invencióját és képességeit dicséri. A kellemes intérieurök hatását értékes műtárgyak és növények teszik teljessé. Itt kell megemlítenem a már a broxtedi házon is érvényesített, Goldfinger későbbi épületein pedig általánossá váló törekvést, hogy az ablakok mindig a legelőnyösebb kilátást biztosítsák a bentélőknek, s egyazon épületen is más és más, közeli és távoli, változatos tájrészleteket tárjanak fel.

A szerkezeti megoldás itt is vasbetonváz és kitöltő falak, melyek a homlokzati részeken markáns tektonikus-plasztikus elemek és nyers téglafelületek jó arányú harmóniájában

jelentkeznek. Az épület igazán megérdemli, hogy mint a XX. század első felének angol műemlékét regisztrálják — és védjék.

Mire a ház megépül, máris érezhető — a szakmában is — a második világháború előszele. Aztán pedig, amikor a vihar kitör, az építészi gyakorlat általában háttérbe szorul. Goldfinger is a háború befejeztéig csak kisebb megbízásokat tud valóra váltani. Ilyen *egy kiállítási „stand" a Brit Ipari Vásáron* (1938), *egy gyerekszoba-berendezés és más bútorok* bemutatása a *MARS-csoport kiállításán* (1938), ugyancsak *berendezés és „Easiwork" bútorok a Boulton and Paul cég bungalow-iban az Ideális Otthon Kiállításon* (1938), *Jacques Heim divatüzlete a Grafton Streeten* (1939) stb. — valamennyi Londonban. Ezek mellett természetesen tervez, és folytatja az 1934-ben már megkezdett, óvodákra-iskolákra vonatkozó gondolatainak, megoldásainak papírravetését, s ezzel mintegy előkészíti a háború után megvalósuló iskoláinak tervezését.

Ekkor kezd intenzívebben foglalkozni városépítészeti kérdésekkel is. — E. J. Carterrel közösen írt népszerűsítő ismertetése London városrendezési problémáiról — The Country of London Plan — így mindjárt a béke első esztendejében megjelenhet.

*

Ekkor indul Goldfinger alkotói munkásságának új periódusa, mely különösen a hatvanas évek tevékenységének nagyszabású kibontakozásában válik igazán jelentőssé.

Az első megvalósuló mű: *a Farringdon Roadon a Daily Worker kiadó- és nyomdaépületének átépítése* (1947). Az adottságok kényszerével kötött mű; markáns vasbeton architektúrájával így is sikerült alkotás.

Ezután — már 1950-ben — épül meg az alaprajzában, architektúrájában is szerény *ún. Fletcher-ikerház Henley-in-Ardenben* (Warwickshire). Az épületben két kétszintes lakás van, alul a nappalival, konyhával és egyéb járulékos helyiségekkel, fenn három hálószobával és fürdővel. A 2 angol láb és 9 hüvelyk (kereken 84 cm) méretű négyzethálóra, modulra szerkesztett alaprajz igen fegyelmezett. E modult és hálót évtizedekkel a méretegységesítés elterjedése előtt dolgozta ki Goldfinger; és következetesen alkalmazta ezután minden épülete alaprajzának és metszetének méretezésénél. Az egyszerű, mértéktartó koncepció kivételesen vakolt homlokzattal valósul meg. A sima hasáb-épületet nyeregtető zárja.

Nem láthattam, sőt képen sem tudom bemutatni az egyidejűleg készült ún. *Ibstone-farmot* (1950), melyet Goldfinger már ismert építtetőinek, Paul és Marjorie Abbattnak tervezett. Ekkor épül *a Fletcher-raktárház és irodaépület Birminghamban* (1950—1952), melynek statikusa az ugyancsak magyar származású kiváló szakember, K. Haynal-Kónyi volt. Viszont alaprajzban és képben is közölni tudom édesanyjának, *özv. Goldfinger Oszkárnénak* és öccsének, *Goldfinger Pál* professzornak tervezett *brüsszeli* kétszintes, kétlakásos *családiházát* (1951). Ennél, a szintkülönbségek kihasználásával, az utcáról közvetlenül az emeletre lehet jutni — itt van a garázs is —, de az alsó lakás is teljes egészében a kert szintje felett van. Az alsó öt- és a felső négyszobás lakás alaprajzi megoldása s az egész épület formai alakítása az eddigiekben már megismert kvalitásokat mutatja.

Két, egyszerre megvalósított *alsófokú iskola* következik a művek sorában: az egyik a *Brandlehow*, a másik a *Westville Roadon*, Londonban (1950—1953). Mindkét iskola más formájú telken, más alaprajzi konfigurációban, de ugyanazzal az előregyártott vasbeton vázszerkezettel és homlokzatán nyerstégla-burkolású kitöltő falakkal, sok üveggel, egyes részleteiben ugyanazokkal a formai motívumokkal: igen sikerült alkotás. A Brandlehow Road-i iskola, csaknem oblongum alakú telkén, főkontúrjaiban U-formájú beépítéssel létesül, a telek nyugati és északi oldalán. Kezdődik a házfelügyelő-pedellus négyszobás kis családiházával, elkülönített telekrészen. Ezután következik a nagy közösségi terem, mely sok-rendeltetésű: ünnepi és mindennapi (étkezési stb.) célokra egyképpen alkalmas, s ezért megfelelő konyha-apparátus is csatlakozik hozzá. Az iskola bejárata a telek északnyugati sarkában van. Előudvaron át lehet előterébe jutni, melyből egyenesen (kelet felé) vezet a folyosó. Erre négy, ennek végén egy keresztfolyosóra két osztályterem fűződik, a megfelelő ruhatárakkal és WC-kkel. Az U sarkában helyezkedik el a nagy játéktér, melyet minden oldalról kert vesz körül. Az előtértől jobbra vannak az iskola-vezetés és az orvosi-rendelés helyiségei. Itt van az épület kiemelkedő tömeghangsúlya, a víztorony, melynek aljában a központi fűtés és melegvízszolgáltatás nyert elhelyezést. — A Westville Road-i iskola megoldása — szabálytalan sokszögű telken — ugyanezeknek az alaprajzi és tömeg-elemeknek a telekadottságokhoz igazított elrendezésével létesült. Mindkettő jelentős alkotása Goldfingernek, amiről a személyesen szerzett „térélmény" győzött meg — mint ahogy e barátságos-derűs, igazán emberi iskolákban az „üzemeltetés" közben tapasztaltak az angol alapfokú oktatás számos nagyszerű kvalitásáról adtak bizonyságot.

1951-ben még egy *S. Weiss üzlet homlokzatát és belsőjét* tervezi át Goldfinger — most *a Shaftesbury Avenue-n.* — Ezután azonban már szinte kivétel nélkül csak épületek következnek az oeuvre-ben, egyre sűrűbben, s egyre növekvő volumennel. Ezek közül az egyik egy kis együttes tulajdonképpen: *négy ikerház Broadstairsben* (Kent, 1952). Egy másik az 1954-ben épült egyszerű, kisigényű *társasház a Regents Park Roadon*, Londonban. A földszinten, garázsok között van a bejárat, mely a centrumba helyezett lépcsőhöz vezet. A lépcső előteréből jobbra-balra egy-egy kertre néző garzonba, a három emeleten egy-egy utcára-kertre egyaránt tájolt háromszobás lakásba lehet jutni. A kerti oldalon négyemeletes a beépítés, s ebben a részben műtermek vannak. Az utcai homlokzaton, a konstrukció hálójában, az ablakok és a tégla mellvédek mellett, lakásonként egy-egy markánsan előreugró erkély plasztikája teszi teljessé az architektúrát.

Ezután irodaház következik, *a Carr és Társa cég irodaháza Shirley-ben* (Warwickshire), Birmingham környékén (1955—1956). Az épület teljesen lábakra — három sorban hat-hat pillérre — állított. A földszinti beépítésben csak a hátsó két pillérsor között kellett helyet biztosítani a bejáratnak, lépcsőknek, lifteknek és (WC-kkel) az öltözőknek. Az irodahelyiségek a két emeleti szinten sorakoznak. A helyszínen előregyártott vasbeton szerkezet a homlokzaton plasztikusan érvényesül. Az épület tömeghatását a záró vonala felett, középen kiemelkedő — hasznos helyiségeket tartalmazó — toronyszerű tömeg és a keleti véghomlokzat tömör felülete elé rakott spirál-vészlépcső lendületes aszimmetriája még csak fokozza.

1955 és 1957 között épül egy *irodaháza* Londonban is, *az Albermarle Streeten*, két egymás melletti, a XVIII. században épült és 1941-ben lebombázott ház helyén. Amint ez az alaprajzokból és a metszetből kiolvasható: a földszinten két nagyobb üzletbe lehet belépni (ezek jelenleg kiállítási helyiségek), melyek a telek mélységében hosszabbak is, mint a felettük levő öt emelet beépítése. E hátranyúló részből, mely tetővilágítást kap, lehet csigalépcsőn az alagsorba jutni. Az utca felől, a két üzlet mellett (mindkét oldalon) keskeny előtér vezet a lépcsőhöz és lifthez, melyekkel az öt-öt egyforma elrendezésű — kettő-kettő közülük zárterkélyes — irodaegységet lehet megközelíteni. Ezek a zárterkélydobozok, melyek az alapterület bővítését éppúgy szolgálják, mint a homlokzatplasztika gazdagítását, Goldfinger nyomán terjednek el az angol építészetben s válnak jellemző motívummá. Az épület homlokzata pontosan visszaadja az alaprajzi tagolást a horizontális és vertikális elemek hangsúlyozásával, köztük mellvéd és ablaksáv kitöltéssel. Ennél az épületnél foglalkozik deklaráltan is Goldfinger homlokzatarányok átlós szerkesztésű megoldásával. Tiszta és mértéktartó ez az alkotása is.

1956-ban egy *tipográfus részére* tervez *házat Amershamban*. 1957-ben megkezdi egy *lakótelep* tervezését és építését *Abbots Langley-ben*, melynek befejezése 1962-ig húzódik. Az emelkedő, változatosan domborodó területen három délnyugati-déli tájolású társasház kapott előnyös elhelyezést, hátul, a telekhatáron, két járulékos — garázst stb. tartalmazó — építménnyel (D és E). A délnyugatra forduló felső épület (A) csak egyemeletes, négy kétszintes lakással. A másik két épület háromemeletes, ugyancsak kétszintes lakásokkal; közülük a hosszabb (B) tizennégy, a rövidebb (C) tíz lakást tartalmaz. Mindkét épületnél a konstrukció markáns homlokzati plasztikájának közeit faburkolat fedi — és teszi az architektúrát finommá. Az egyemeletes épületnél a kislejtésű — valódi palafedésű — nyeregtetős, a másik kettőnél a lapostetős zárás visz kellemes változatosságot az együttes városképi megjelenésébe. A háromemeletes épületek második emeletének szintjére kihelyezett lépcsőházból lehet eljutni, ahonnan híd kapcsolódik a lakások előtt végigfutó függőfolyosóhoz. A földszinten megközelíthető lakásoknak saját kertrészük van, de a kis együttes sikerült elhelyezése minden lakónak sokat nyújt a táj szépségeiből.

1958—1960-ban épül meg Goldfinger egyik legelegánsabb üzlet-iroda terve, a *French Government Tourist Office* (a Francia Kormányzat Turista Hivatala; jelenleg már belga intézmény) portálja, belső alakítása és berendezése *a Haymarketen*, Londonban. A bútorok megtervezésével itt szerzőtársa a francia Charlotte Perriand, aki többek közt Le Corbusier-vel is dolgozott együtt. Nagyon egyszerű formák, nemes anyagok, tökéletes megmunkálás és semmi „attrakció" — ez a mű.

Goldfinger tervez-épít *a S. Hille és Társa bútorgyár részére* is *irodaházat és bemutatótermet, Watfordban* (1959—1962), a meglevő üzemi épületek együttesének kiegészítésére és takarására. (A régi épületek bontása 1971-ben már folyik, úgyhogy Goldfinger megvalósíthatja az üzem egységes kiépítését.) Formálásában ez a mű a shirley-i irodaépületre emlékeztet. A telek konfigurációjának megfelelően a beépítés jobb sarkán tompaszögű; az utcai homlokzat pedig, kb. harmadában, merőlegesen ehhez törik. A földszinten a bal oldali, az emeletek alatti kocsibehajtó mellett van a bemutatóterem, melyhez jobbról

hat üzlethelyiség csatlakozik. Az emeleteken balról egyes irodahelyiségek (igazgatói szoba, titkárság, tanácsterem), jobbról, az üzletek feletti teljes területen, egylégteres nagy irodatermek vannak. A vasbeton váz itt is, a kitöltő (mészhomok) téglafelületekkel, kiegyensúlyozott, jó arányú utcai és udvari homlokzaton mutatkozik meg. Az udvari oldalon ugyancsak dinamikusan csavarodó vészlépcső-„szobor" emeli a hatást.

Már a hatvanas évek sikerszériájához tartozik *a Player-ház* (1962) *Coombe Hillben* (Richmond). A nagyvonalú egyszerűség ebben az épületben talán még fokozódik is. Hiszen a sokrétű lakásfunkció, az egész koncepció egyetlen hasábba foglalása, maga is az egyszerűsödést követeli. A földszinten, a bejárattal szemközt az étkező kapott helyet, tőle balra a konyha, jobbra a játékszoba. A bejárati hall bal oldalán van a garázs, jobb oldalán pedig a gyerekszobák csoportja. Az emeletre a hallból csigalépcső vezet. Itt fenn a nagy nappali, a dolgozó, a tulajdonos házaspár hálószobája, fürdője és még két hálószoba sorakozik funkcionális rendben. A homlokzaton a tektonikus beton- és téglasávokkal közrefogott nagy üvegfelületek szép tagolásukkal, jó arányukkal emelik az egyszerűség hatását.

A *Piccadillyn* is tervez, épít és berendez Goldfinger — ismét Charlotte Perriand társaságában: irodát a *French Government Tourist Office* részére. A nagyon disztingvált, finom intérieurbe a Piccadilly felőli oldalon kiképzett homlokzat árkádja alatt lehet bejutni.

Az Elephant and Castle elnevezésű londoni városrész beépítésének és rendezésének problémájával már 1959-ben kezd foglalkozni Goldfinger. A mintegy 600 m legnagyobb hosszúságú és 300 m ugyancsak legnagyobb szélességű területre számos épületet tervez — a meglevő utak-terek megfelelő ki- és átalakításával. Ebből a nagyszabású koncepcióból csak egy, de még így is tekintélyes rész, az *Egészségügyi Minisztérium* öt egységből álló, Alexander Flemingről, a penicillin felfedezőjéről elnevezett hatalmas *együttese* kerül megtervezésre és megépítésre 1962—1967 között. A koncepcióba beletartozik az előbbitől egyébként független Odeon Filmszínház is, mely csaknem egyidejűleg épül meg. Az együttest a helyről, melyen épült, Elephant and Castle-nak is nevezik.

A minisztérium öt egységének tájolási iránya észak—déli; a hosszanti homlokzatok tehát nyugatra—keletre fordulnak. A telektömb délnyugati sarkánál áll a legkisebb és legalacsonyabb, mindössze négyemeletes, nyugaton és délen egy-egy nyolcemeletes hosszabb-rövidebb egység; kettejük közt északon egy tizenhét-, délen egy tizennégyemeletes egység pedig úgy van a két nyolcemeletes közé tolva, hogy a négy között kvadratikus belső udvar alakul ki. Ennek erősen architektonikus terében a művi hűvösséget nagyfelületű vízmedence és szökőkút enyhíti. A négy épületet a második emelet szintjétől a nyolcadikig folyosó-hidak kötik össze, ezeken a szinteken a folytonos körüljárást biztosítva. A középfolyosós elrendezésű épületek két homlokzatán sorakozó helyiségek, korunk minden civilizációs eszközével felszerelten, együtt tervezett kitűnő berendezésekkel méltó módon reprezentálják az angol egészségügy legfőbb irányítását. Az ugyancsak 84 cm-es, vagyis 2 láb 9 hüvelykes modulhálóra szerkesztett vasbeton váz és födémszerkezet markánsan, keményen — még Perret-re emlékeztető módon — rajzolódik ki a homlokzatokon a mélyebbre helyezett, kitöltő ablak-mellvéd szerkezetek kontrasztjában. Ezenfelül Goldfinger itt újra alkalmazza az Albermarle Street irodaházán kialakított zárterkély-

dobozok plasztikus hatást fokozó motívumát, éspedig vertikális és horizontális dobozok váltogatásával. Az említett legkisebb épület-egység architektúrája kissé elkülönül a többiétől.

Témában — és megbízóban — független az előbbitől, de a rendezési koncepcióba beletartozik a tömb délkeleti sarkán, ugyancsak észak—déli tengellyel elhelyezett *Odeon Filmszínház* (1962—1967). Az 1050 ülőhelyes hatalmas nézőtér kitölti csaknem a teljes volument, annak a megoldásnak révén, hogy az előcsarnok és szokásos kapcsolt részei a nézőtér felső része alatt csoportosítottak. Ennek következtében a nézőtérre vezető főlépcsővel csaknem a terem közepén lehet megközelíteni és — le, fel — elérni az üléseket. Emellett — a tűzbiztonsági rendelkezéseknek megfelelően — a mozi két főhomlokzati sarkán egy-egy külön lépcsőn lehet lejutni a terem legfelső pereméről. A nézőtér kiürítése az óriási színpad (a vászon szélessége kb. 16 m) előtti kijáratokon át, közvetlenül az utcára történik. Különösen bravúros a nagy terem lefedésének megoldása: egyetlen hatalmas kereszt- és ebből nagy V-formában kiágazó kettős rácsos-tartóval. (A keresztáthidalás fesztávolsága kb. 30 m, és nagyjából ugyanennyi az ebből kiágazó két másik tartóé is.) A mozi nagy, zárt és tömör kubusainak tömeg- és a nyersbeton felületeknek textúrajátéka (alul, az áttört részek felületein mozaikburkolat van) teszi igen hatásossá Goldfingernek ezt az alkotását.

Egyidejűleg a minisztériummal és mozival — 1962 és 1967 között — épül fel Goldfinger eddigi legnagyobb iskolája, a *Haggerston-lányközépiskola* a *Shoreditch* elnevezésű városrészben, Londonban. Az ezer kisebb-nagyobb lány oktatását, nevelését szolgáló épületegyüttes egyúttal ifjúsági klubnak és esti iskolának is otthont ad. A „pedellus" kétszintes családiházán kívül, mely az iskola-telek északi oldalán megfelelően elkülönített helyet kapott, három épületből áll az együttes. A nyugati oldalra helyezett első tömb a bejárati hall jobb oldalán a zeneszobákat, másik oldalán az aulát — mely egyben előadóterem (színpaddal) — tartalmazza, az emeleten az utóbbinak légterét, az előbbiek felett pedig az iskolaigazgatás helyiségeit. A teherhordó-felvevő szerkezet téglából épült, és vasbeton födémeket hord. A tömör felületek sötét színű, szép téglatextúrája, az áttört déli oldal fehér mellvéd- és sötét ablaksávjaival, valamint az egészet összefogó felső födém betonfríze: igen reprezentatív indítását jelentik az együttesnek. Az oktatási épület földszintjén és három emeletén, középfolyosó mentén, kétoldalt sorakoznak a tan-, a foglalkoztató- és napközi-helyiségek, sőt a tetőterasz szintjén még egy részletbeépítés van a földrajzoktatás helyiségeinek befogadására. A csaknem 90 m hosszú épületet északi végén egy, közbül pedig két lépcső tagolja; s ez lehetővé teszi a vertikális közlekedés gazdaságos lebonyolítását (a lépcsőemeletek felváltva más színezésűek a tájékozódás könnyítésére). A vázas épület vázközi felületeit a homlokzatokon teljesen kitöltik a könnyű mellvéd- és üvegfelületek. A homlokzatok e markáns szerkezeti tagolását a zárterkélyszerűen kiugratott, nagyobb alapterületű helyiségek plasztikája teszi változatossá. Miként az első és e második tömböt, ezt is folyosó köti össze a harmadikkal. Ez a földszinten nagy, kétszint magas játéktermet, efelett a két tornatermet és járulékos helyiségeket (öltözőket, mosdókat stb.) tartalmaz. Az egész együttes a magas színvonalú és sokoldalú angol középiskolai oktatáshoz méltó alkotómunka eredménye.

Ez időben — a hatvanas évek derekán — két nagyszabású terv foglalkoztatja Goldfingert, de ezek — sajnos — megvalósulásra nem kerülnek. Az egyik egy *művelődési központ Swansea-ben* (Dél-Wales). Ez többszintes, galériás, sokcélú — étkezési, kiállítási és színházi — termeivel emlékeztet az 1927-ben Szivessy Andrással közösen tervezett San Salvador-i Igazságügyi Palota megoldására. A másik a London közepén levő *Bloomsbury kerület* nagy *városrendezési és építészeti koncepciója*. Azért nem valósulhatott meg, mert nagy kiterjedésű terület épületeinek szanálását követelte, és ez történeti értékeket is érintett volna. Ebben a tervben az Elephant and Castle-nél már megvalósult geometrikus rendszerezés fejlődött tovább.

Ugyancsak párhuzamosan a minisztériummal, mozival és iskolával épül — 1962 és 1968 között — Goldfinger első nagyszabású *lakóházegyüttesének első üteme* is, a *Rowlett Streeten*, Londonban. Ez az együttes-rész a telektömb nagyjából déli oldalán alacsony, kétszintes lakóház-sávból (B), ettől északra, a nyugati oldalon, egy üzleteket és a hozzájuk tartozó lakásokat tartalmazó, ugyancsak kétszintes szolgáltatóépületből (C), valamint egy huszonhét szint magas lakóház-hasábból (A) áll, mely — derékszögben az alacsony sávházhoz — a telek keleti oldalán emelkedik az ég felé. A kétszint magas sáv tizennégy nagyjából egyforma, de variábilis lakással, idősebb házaspároknak épült, minden kényelemmel ellátva, közvetlen kapcsolattal az épületet körülvevő kerthez. A magasház — miként az előbbi is — függőfolyosós. Azzal a különbséggel, hogy a föl- vagy lefelé megközelíthető kétszintes lakások ötletes csoportosítása következtében csak minden harmadik szinten van szükség ilyen közlekedési sávra. Ez is üvegezett, de úgy, hogy az idenyíló előszobák, konyhák szellőzése és bevilágítása azért kifogástalanul megoldott. A függőfolyosók egy a lakás-tömbtől északra helyezett, csak a lifteket, lépcsőt és közművezetékeket tartalmazó, kb. 85 m magas toronyból, hídon át közelíthetők meg. A torony és a folyosók-hidak a plasztikus alakítás hatásos eszközét is szolgáltatják. A függőfolyosók déli végén egy kisebb lépcső tölti be a vészlépcső szerepét. A kb. 45 m hosszú tömbben, minden függőfolyosóról, szintben, le és föl, tizennyolc keletre—nyugatra, a déli végen dél felé tájolt lakás nyílik. Ez a megoldás is Goldfinger invencióját dicséri. Kivéve a függőfolyosóról közvetlenül nyíló, közbülső lakásokat, melyek kétszobásak, a többiek három, négy és öt lakóhelyiségesek. A lakások mindegyikéhez loggia tartozik.

Az építkezés második ütemében (1968—1971) az előbb ismertetett három egységhez egy negyedik is csatlakozik, a telek északi határán, párhuzamosan a kétszintes épülettel. A lakások főfrontjukkal dél felé fordulnak. A szisztéma olyan, mint az első ütem magasházánál. Vagyis külön torony épül a lépcsőnek, lifteknek, közműveknek, ahonnan ugyancsak híd vezet a három-három emeletet összefogó függőfolyosókhoz. Az első és második ütem összesen 247 lakást tartalmaz. (A harmadik ütem építése 1971 decemberében kezdődött. Még további 125 lakás lesz, úgyhogy a befejezett együttes 372 lakásában kb. 1500 ember fog élni.) Az együttes változatos tömegeivel, egzakt homlokzattagolásával, plasztikájának fény-árnyékaival újabb előrelépést jelent Goldfinger alkotói pályáján. Az Elephant and Castle-ben értékelt goldfingeri magatartás továbbélése mellett az új részletmegoldások, változatos formaadások sora jelenik meg. Például: a vasbeton tornyok éleinek íves letompítása, rés-nyílásainak dekoratív mintás elrendezése, a vasbeton felületek

változatos kezelése (légkalapáccsal levésése). Mindezek hozzájárulnak az architektúra szigorú rendjének és erejének kiemeléséhez.

Pár évvel később — 1966-ban — kezdődik és 1972-ben fejeződik be egy hasonló elvek, módszerek és formák alapján készülő *lakóházegyüttese* Londonban, *az Edenham Streeten.*

E nagyszabású alkotások intermezzójaként — még 1964-ben — épül meg Goldfinger egyik legkedvesebb kis háza, egy osztrák származású tudós otthona *Oxford peremén:* az ún. *Motz-ház.* A kis téglaépület nyerstégla felületekkel — és fafödémmel — keskeny saroktelken épült, két tömbben. A nyugati tömb külső fala az észak—déli kerítés falával esik egybe — és kisebb tömeg. A másik, a nagyobb, négyzetes alaprajzú tömeg a telek mélységében hátrább helyezkedik el, úgyhogy csupán kis áthidalással kapcsolódik az előbbihez. A nagyobb tömeg földszintjén van a két háló- és a fürdőszoba, valamint a két szint magas lakókonyha. Az előszobából indul az emeletre vivő csigalépcső, mely a nagy nappaliba vezet. Ez az épület teljes mélységét foglalja el, és légterével kapcsolódik a lakókonyháéhoz, ami — a galériaszerű lelátással — igen kellemes térhangulatot teremt. Innen, a nappaliból az említett kis nyaktagon lehet átjutni a nyitott garázst és a zárt manipulációs helyiséget tartalmazó földszint feletti stúdióba. Az angol viszonyok közt rendkívül olcsón megvalósított épület jó példája annak, hogy kellő ökonómiával — és ízléssel — igen jó épületeket lehet kevés pénzből produkálni. (Az épület berendezése már részben Motz professzor ízlését is dicséri.)

Két kisebb megbízás teljesítésével — a *londoni Martins Bank* (1969), meg a *francia turista hivatal és vasútiroda* (1970) belsőjének és utcai homlokzatának kialakításával *(Párizsban,* a Champs-Elysées-n) — egyidejűleg tervezi és valósítja meg a Motz-ház gazdasági ellenpólusát. Ez egy *Windsor melletti* luxusvilla: a *Perry-ház* — a szerény értelmiségi otthon után a gazdag üzletember „kéjlak"-a (1969—1970).

Ez az épület mutatja meg a legsűrítettebben Goldfinger Ernő építészi kvalitásait. Hiszen éppen a gazdag ember szinte korlátlan lehetőségei tették neki is lehetővé, hogy a legjobb, legnemesebb anyagokat, szerkezeteket használja fel, a legtágabban értelmezett kényelmi igényeket elégítse ki, saját (alig gátolt) elképzelései szerint. A gyönyörű angol táj egyik elbűvölő pontján, domboldalon, öreg fák között, előtte tóval, csodálatos környezetben létesült ez az épület. Alaprajzi elrendezése, konstrukciója a közölt illusztrációkról világosan leolvasható. A megoldás lényege, hogy a nappali és az éjjeli funkciók egy-egy külön tömbbe foglaltattak, s e kettőt csupán a télikert, mint átjáró, kapcsolja egybe. Az épület külső, konstrukciós elemei és felületei cédrusfából készültek. Ezenfelül az üvegeknek jut jelentős szerep az architektúra alakításában. Azonban más nemes- és műanyagok, textíliák is fontos szerepet kaptak a mű harmóniájának megteremtésében. Ezek kiválogatása, egybekomponálása, a formálás nagyvonalúsága Goldfinger kiváló alkotásává emelik a Perry-házat.

Rövid összefoglalás és értékelés

Goldfinger Ernő személyében ismét egy külföldre került magyar építészt mutathattam be életrajzában és főleg műveiben a magyar olvasóknak. Az élettörténet három országhoz köti a művészt, szülőhazájához csaknem két évtizedig, Franciaországhoz is másfélig, hogy aztán — máig — idestova majd négy évtizedet töltsön és alkosson Angliában.

Ez az alkotómunka, a körülményeket is tekintve, tetemes és sokrétű. Különösen a hatvanas években vesz nagy lendületet, és ez a lendület — ha a gazdasági helyzet engedi — remélhetőleg még csak fokozódni fog.

Művei, melyeket az előbbiekben, bizonyára hiányosan, felsoroltam és leírtam, szigorúan architektonikus jellegűek — és kezdettől az új építészet elvei és módszere követőjének vallják mesterüket. Goldfinger belső — és e művekben megnyilvánuló — fejlődését kétségtelenül inspirálja egykori mesterének, August Perret-nek elsősorban nem is formai, hanem szellemi hatása. Alaprajzaiban az igények ötletes építészi megfogalmazása, szerkesztéseiben — és nemcsak a tektonikus, hanem a járulékos szerkezetek megoldásában is — alaposság és találékonyság, a formálásban az egzaktság, a markáns vasbeton plasztika kedvelése — melynek bizonyos kötéseiből kis műveinél egészen fel tud szabadulni, bár extravagáns dolgokra nem hajlamos: ezek Goldfinger építészetének főbb vonásai.

E sommás értékelés után azonban itt is hangsúlyosan ki kell emelni azt, amit Sir Herbert Read az Architectural Design 1963. évi első számában (melyben először jelenik meg Goldfinger eddigi műveit együttesen bemutató és értékelő írás és képsor) fontosnak érez. Éspedig azt emeli ki, hogy Goldfinger milyen erősen tudatos tervezői típus, akinek tudományosan megalapozott tervezőmódszerében természetesen az intuíciónak is jelentős szerepe van. Goldfinger Ernő kétségtelen hatása az angol építészetre elsősorban abban a szakmai tudásban és tudatosságban keresendő, amellyel ő minden építészeti kérdésben állást foglal. Ez magyarázza azt az eleven és bensőséges kapcsolatot is, mely őt Perret-hez, Le Corbusier-hez vagy Mies van der Rohehoz kötötte. Illetőleg megfordítva: ez a kapcsolat is magyarázza nagy általános és szakmai műveltségét, biztos tájékozódó és értékelő képességét az építészet dolgaiban. Goldfingernek egész gyűjteménye van azokból a szakmaelméleti feljegyzésekből, szerkesztési és szerkezeti vázlatokból, melyekkel, szinte kezdettől, minden tervezési munkáját alátámasztotta és kibontakoztatta. Ilyen például a már említett Goldfinger-modul (a 2 láb 9 hüvelykes = 84 cm-es négyzetháló), mely másokat meg-

előzve, jóideje minden tervének reguláló rendszere. Ilyen az az ablaktípus, melyet ő „photobolic"-nak nevezett el, s mely az álló ember szemmagassága felett adott vízszintes tagolással a helyiség mélyébe vetíti a napfényt. Ez a típus a mai angol építészetben általánosan elterjedt, nemcsak bevilágítási előnyei miatt, hanem azért is, mert igen jó plasztikai elemet szolgáltat a homlokzat élénkítésére. Ilyen az ugyancsak említett zárterkély-doboz, az ún. projecting-bay. Ez az Albermarle Street-i irodaházon jelent meg először, és a belső tér bővítésén túl a homlokzati plasztika gazdagítását is célozva terjed el az angol építészetben.

Goldfinger építészi alkatának tudatos-tudományos jellegéből következik, hogy részt vállalt az angol építészfiatalság oktató-nevelő munkájából az Architectural Association egyetemi szintű iskolájának keretében — s hogy jelentős szerepe volt a Design Centre (Formatervező Központ) létrehozásában. Ide sorolható (említettem már), hogy Vágó Péterrel kezdeményező szerepe volt az UIA létrehozásában, és egy ideig vezetői közé tartozott mint az első szervezőtitkár. A RIBA-nak (a Brit Építészek Királyi Társaságának) ma is aktív tagja, s tevékeny szerepe van az angol közélet más területein is. Megérdemelten kapta tehát a kitüntetést, amit a Royal Academy of Arts tagjául választása jelent.

Végül ez is hozzátartozik Goldfinger emberi-építészi portréjához:

Angol létére ismeri még egykori hazája nyelvét, olvas magyarul — de írásra már csak ritkán vállalkozik. A vonzódás is megvan benne, bár ez honvágynak talán már nem is nevezhető. E vonzódásnak köszönhető például, hogy a hatvanas években, több ciklusban, egy-egy esztendőn át négy-négy tehetséges fiatal magyar építész dolgozhatott Angliában, ami a nyelvtanuláson kívül szakmailag is sokat jelentett nemcsak a kiválasztottaknak, hanem a magyar építészetnek is. A mai magyar építészet megbecsülését jelentő gesztus, hogy a Brit Építészek Királyi Társasága két magyar építészt tiszteletbeli levelező tagjául választott; ez is az ő kezdeményezésére történt. Legutóbbi javaslata, hogy az angol és a magyar építészdiplomákat a két országban kölcsönösen fogadják el, még nem került megvalósításra. Azonban ez is az érintett vonzódás dokumentumai közé tartozik.

Műveinek jegyzéke

Párizs (1924—1934)

Lakberendezési tárgyak (1924—1928). Társszerző (részben): Szivessy András (későbbi nevén: André Sive)
Bútorok és konyhaberendezés terve a New York-i Macey Áruháznak (1926)
Helena Rubinstein szalonja a londoni Grafton Streeten (1926). Társszerző: Szivessy A.
Lakásberendezés Coutrot úrnak Párizsban (1926). Társszerző: Szivessy A.
A Central European Express Travel Agency (Közép-Európai Expressz Utazási Ügynökség) irodája Párizsban (1927). Társszerző: Szivessy A.
A San Salvador-i Igazságügyi Palota és Tudományegyetem pályaterve (1927). Társszerző: Szivessy A.
A svájci Sion város rendezési terve (1927)
Az „Alpina" vállalat kiállítási standja a Párizsi Ipari Vásáron (1928). Társszerző: Szivessy A.
A „Le Portique" kiállítási galéria a Boulevard Raspail-on (1928). Társszerző: Szivessy A.
Párizsi repülőiskola terve (1928). Társszerző: Szivessy A.
Lakás és berendezés terve Cutoli asszonynak (1929)
Philipeville-i (Algéria) szálloda terve (1929)
Az algériai kormányzó emlékművének terve (1929)
Lakás és berendezés Suzanne Blum ügyvédnőnek a Rue de Varenne-en (1930)
Lakás (stúdió) és berendezés Richard Wyndham angol írónak Párizsban (1930)
Bútorok egy amerikai házaspárnak (Mr. és Mrs. Hollandernek) Párizsban (1930)
Aeroklub, Goldfinger diploma-terve (1931)
Benzintöltőállomás és porcelán-bemutatótermek terve. De Havilland project (1931)
Angers város rendezési terve (1931)
Lakásberendezés a Rue de la Cité Universitaire-en (1931)
Műszer (heliometer) a benapozás mérésére (1932)
Műteremház, „The Outlook" stúdió Le Touquet-ben (1932—1933)
Városépítészeti tervjavaslat a CIAM athéni kongresszusára (1933)
Lábakra állított ház terve (1933)
Óvodatervek (1933)
Játéktervek (1933)

London (1934—1944)

Paul and Marjorie Abbatt lakása és játék-bemutatóterme a Tavistock Square-en (1934)
A Nursery Schools Association of Great Britain (Angol Óvoda Társaság) számára tervezett óvoda (1934)

Új utcai homlokzat, bemutatótermek és berendezés a S. Weiss cégnek a Golders Greenen (1935)
Bútortervek (1935)
P. and M. Abbatt játéküzlete a Wimpole Streeten (1936)
Családiház Broxtedben. Essex (1937). Társszerző: Gerard Flower
Családiház terve Seaford Dawns Estate-be (1937)
Családiház terve Cocksmere River Valley-be (1937)
Gyermekbútorok és játékok egy párizsi kiállításon, a brit pavilonban (1937)
Háromlakásos ikerház a Willow Roadon. Hampstead (1937—1939)
Az ICI kiállítása a British Industries Fair (Brit Ipari Vásár) alkalmából (1938)
Gyerekszoba-bútorok és berendezés a MARS-csoport kiállításán (1938)
Bútorok és berendezés a Boulton and Paul cég bungalow-iban az Ideális Otthon Kiállításon (1938)
Növelhető óvoda terve a Nursery Schools Exhibition (Óvoda Kiállítás) alkalmából (1938). Társszerző: Mary Crowley
Terv a News Chronicle iskolapályázatára (1938)
Jacques Heim divatüzlete a Grafton Streeten (1939)
Kiállítás az Abbatt-üzletben a kitelepítési táborokról (1939)
Ideiglenes iskola- és otthon-együttes pályaterve kitelepített anyák és gyermekek részére (1939). (II. díj.) Társszerzők: M. Crowley és Juston Blanco White
Belső és berendezés terve Benvoy úrnak Londonban (1939)
Lakóház terve az Ideal Home Magazinnak (1939). Társszerző: M. Crowley
A Keleti Front kiállítás (1942)
Egészségügyi Központ terve (1944)
A Shoreditch szomszédsági egység terve (1944)

London (1944—)

A Daily Worker kiadó- és nyomdaépületének átépítése a Farringdon Roadon (1947)
A Fletcher-ikerház Henley-in-Ardenben. Warwickshire (1950)
Az Abbatt-farm Ibstone-ban (1950)
A Fletcher-raktárház és irodaépület Birminghamban (1950—1952). (130 000)*
Alsófokú iskola a Brandlehow Roadon (1950—1953). (39 000)
Alsófokú iskola a Westville Roadon (1950—1953). (40 000)
Özv. Goldfinger Oszkárné és Goldfinger Pál háza Brüsszelben (1951)
A S. Weiss cég üzletének homlokzata, belseje és berendezése a Shaftesbury Avenue-n (1951)
Harminc kioszk terve az Angol Fesztiválra (1951)
Négy ikerház Broadstairsben. Kent (1952)
Társasház a Regents Park Roadon (1954). (28 500)
Kiállítási részlet terve az „Ez a Holnap" kiállításon (1955). Társszerzők: Victor Pasmore és Helen Philips
A Moorgate-tömb magaslakóház terve (1955). Társszerző: H. T. Cadbury
A Carr és Társa cég irodaháza Shirley-ben, Birmingham környékén. Warwickshire (1955—1956). (61 500)
Irodaház az Albermarle Streeten (1955—1957). (78 500)
Tipográfus háza Amershamban (1956)
Terv a Piccadilly 69—70. sz. ház (Goldfinger eddigi irodája) helyén építendő új irodaépületre (1957)
Lakótelep Abbots Langley-ben (1957—1962)

*A zárójelben megadott összeg a kikerekített építési költséget jelenti angol fontban.

A French Government Tourist Office (a Francia Kormányzat Turista Hivatala) a Haymarketen (1958—1960). Bútortervező: Charlotte Perriand
Az Elephant and Castle együttesének első városépítészeti terve (1959)
A cambridge-i Churchill-kollégium pályaterve (1959)
A S. Hille és Társa bútorgyár irodaháza és bemutatóterme Watfordban (1959—1962). (140 000)
Lakóház terve Hampsteadbe (1960)
A chester-i vásárlóközpont pályaterve (1961)
Magaslakóház terve (1961)
A Player-ház Coombe Hillben. Richmond (1962). (20 000)
A French Government Tourist Office a Piccadillyn (1962). Bútortervező: Ch. Perriand
Irodaház és vásárlóközpont terve a Bloomsbury Square-en (1962)
Az Egészségügyi Minisztérium épületegyüttese (Alexander Fleming-ház) az Elephant and Castle-en (1962—1967). (2 463 000)
Az Odeon Filmszínház az Elephant and Castle-en (1962—1967). (265 000)
A Haggerston-leányközépiskola a Shoreditch-negyedben (1962—1967). (520 000)
Művelődési központ terve Swansea-be. Dél-Wales (1960-as évek közepe)
A Bloomsbury kerület városrendezési és építészeti terve (1960-as évek közepe)
Lakóházegyüttes a Rowlett Streeten (1962—1968; 1968—1972). (2 306 000)
A Motz-ház Oxfordban (1964). (6200)
Lakóházegyüttes az Edenham Streeten (1966—1972). (2 277 000)
A londoni Martins Bank helyiségeinek homlokzata és belsője (1969)
A Perry-ház Windsor mellett (1969—1970). (65 000)
A Francia Vasutak és a Francia Kormányzat Turista Hivatala a Champs-Elysées-n, Párizsban (1970)

Műveinek fényképészei

Aerofilms Limited: 48
Peter Boyce: 41
Mann Bros: 20
de Burgh Galwey: 11, 14, 24, 25, 28, 34
Dell and Wainwight: 8
Goldfinger Ernő: portré; 3, 5, 16, 27, 37, 39, 40, 44, 45, 50, 53, 54, 58, 59, 60, 61, 62, 63
Greater London Council Photographie Unit Department of Architecture and Civic Design: 49
Sam Lembert: 18, 26, 30, 31, 33, 36, 38
John Maltby Ltd: 10
Sydney W. Newbery: 7
Peter Pitt: 13
W. F. Sedgwick: 1
Tim Street-Porter: 56, 57
Colin Westwood: 22
Wickham: 52

Goldfinger Ernő

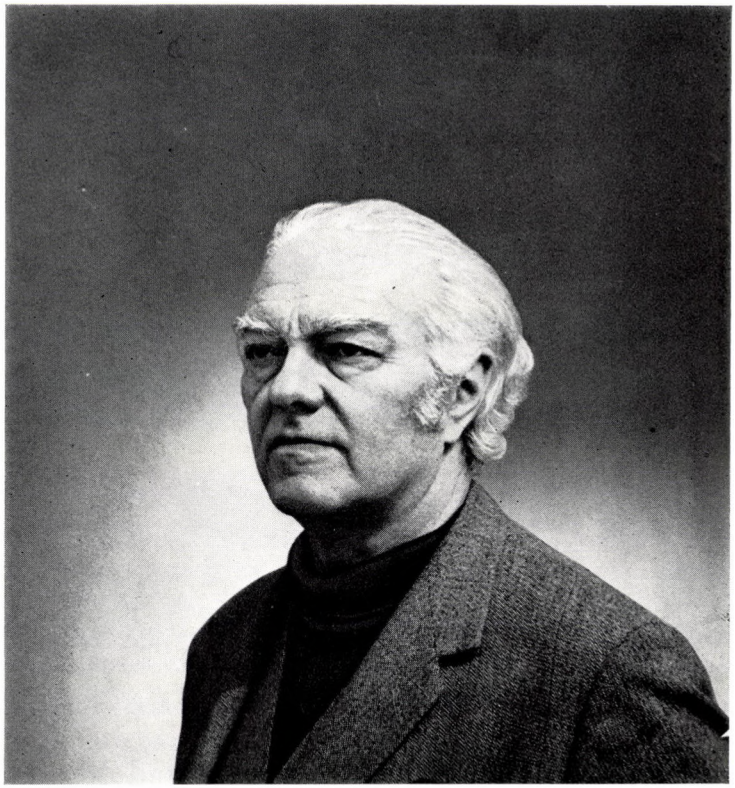

1. Helena Rubinstein szalonja a Grafton Streeten. London (1926)

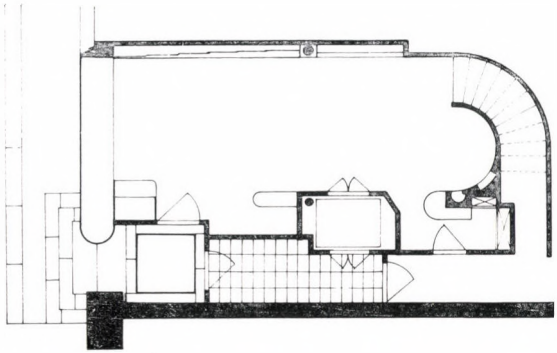

2. Helena Rubinstein szalonja a Grafton Streeten. London (1926)
— Alaprajz

3. Richard Wyndham stúdiója. Párizs (1930)

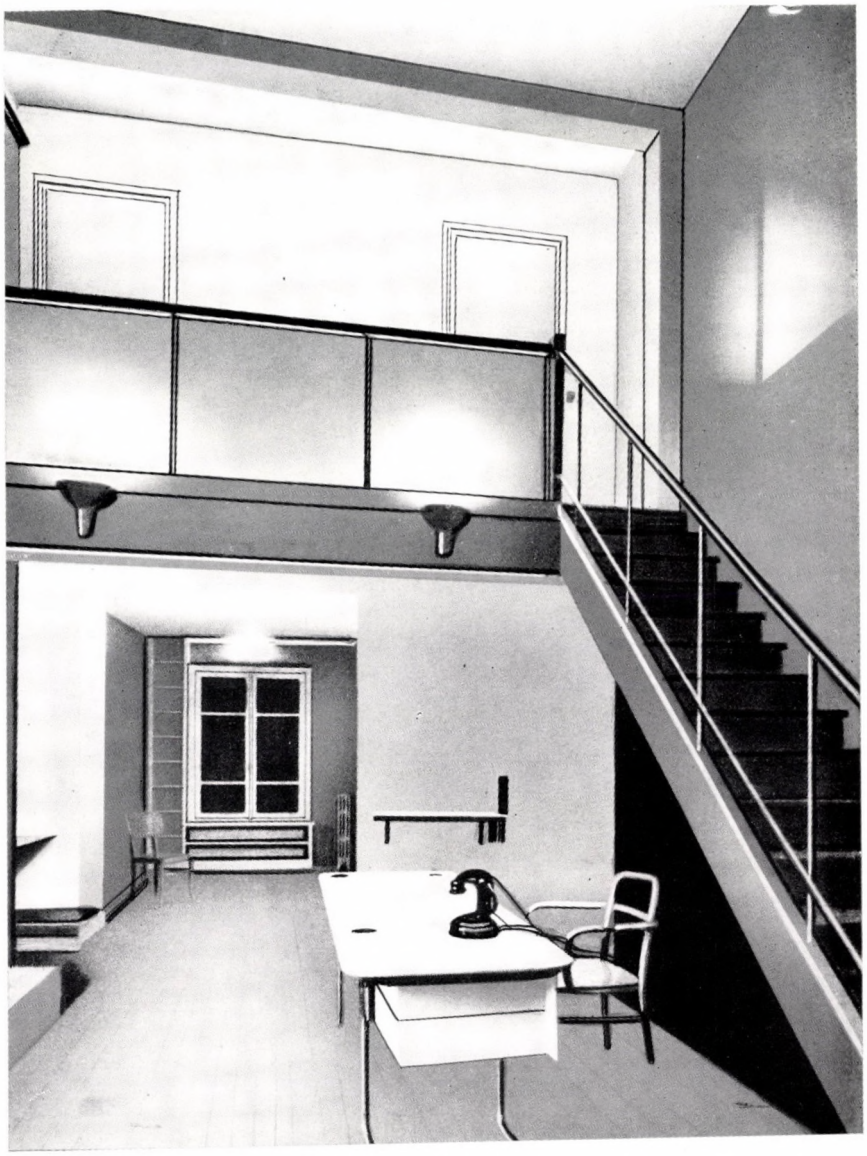

4. Családiház. Broxted. Essex (1937) — Alaprajz

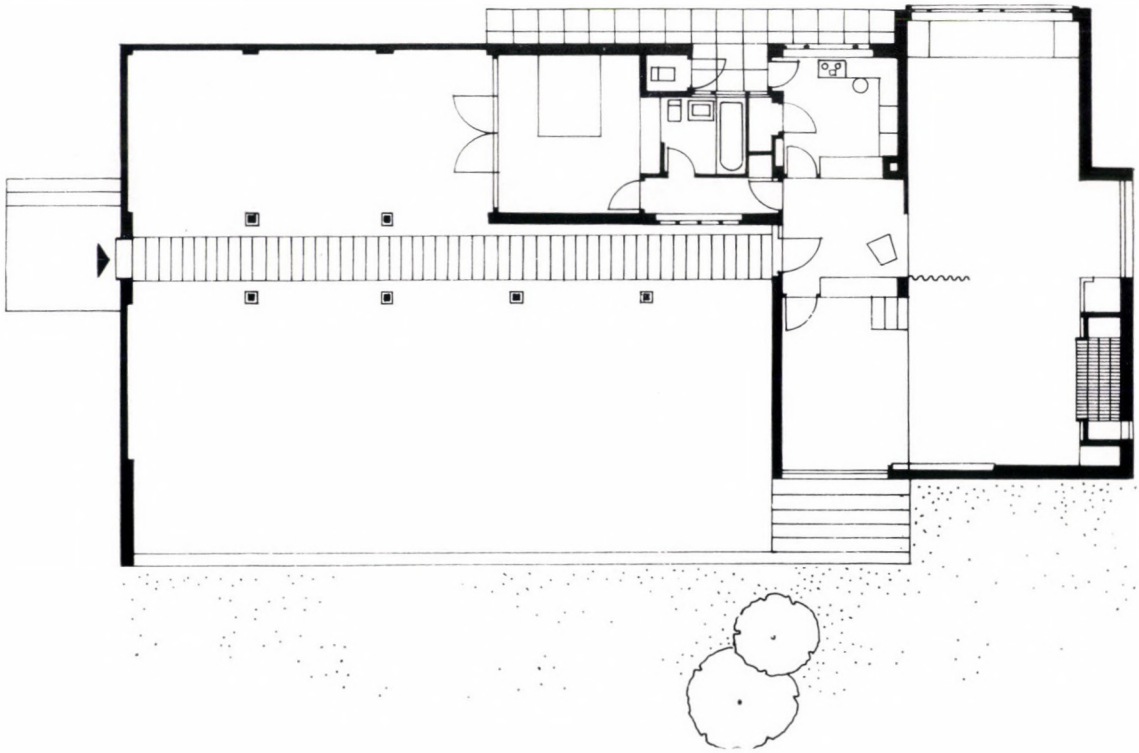

5. Családiház. Broxted. Essex (1937)

6. Háromlakásos ikerház a Willow Roadon. Hampstead. London (1937—1939) — Alaprajzok

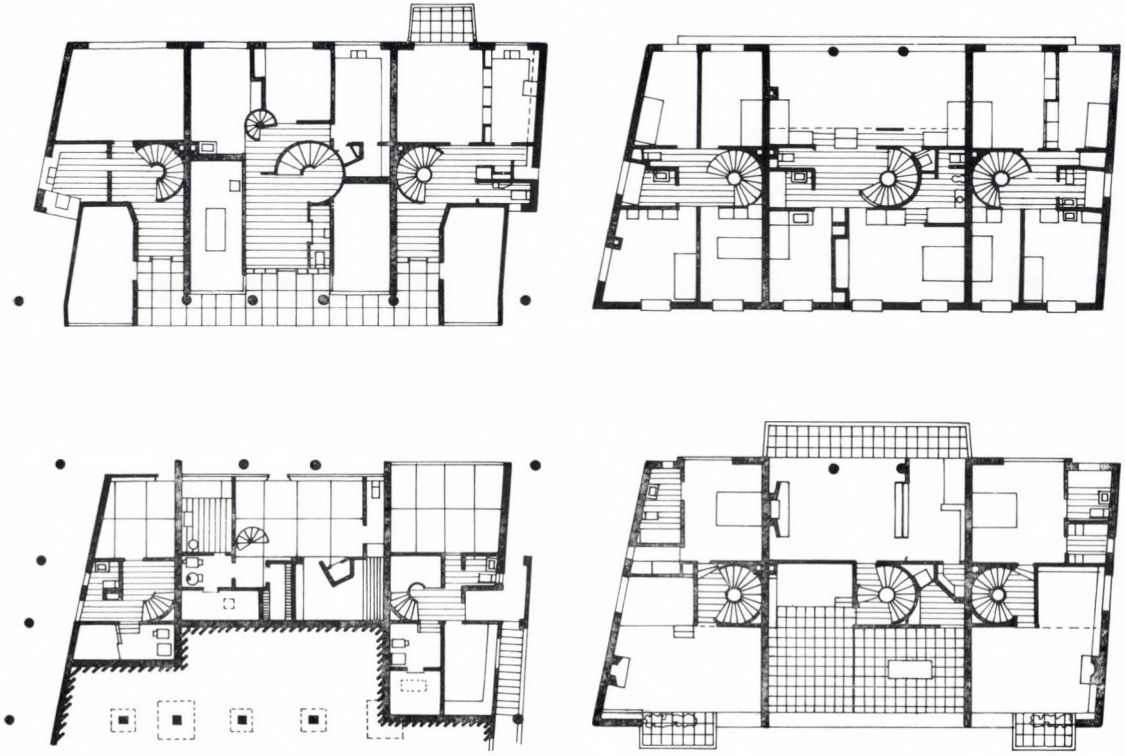

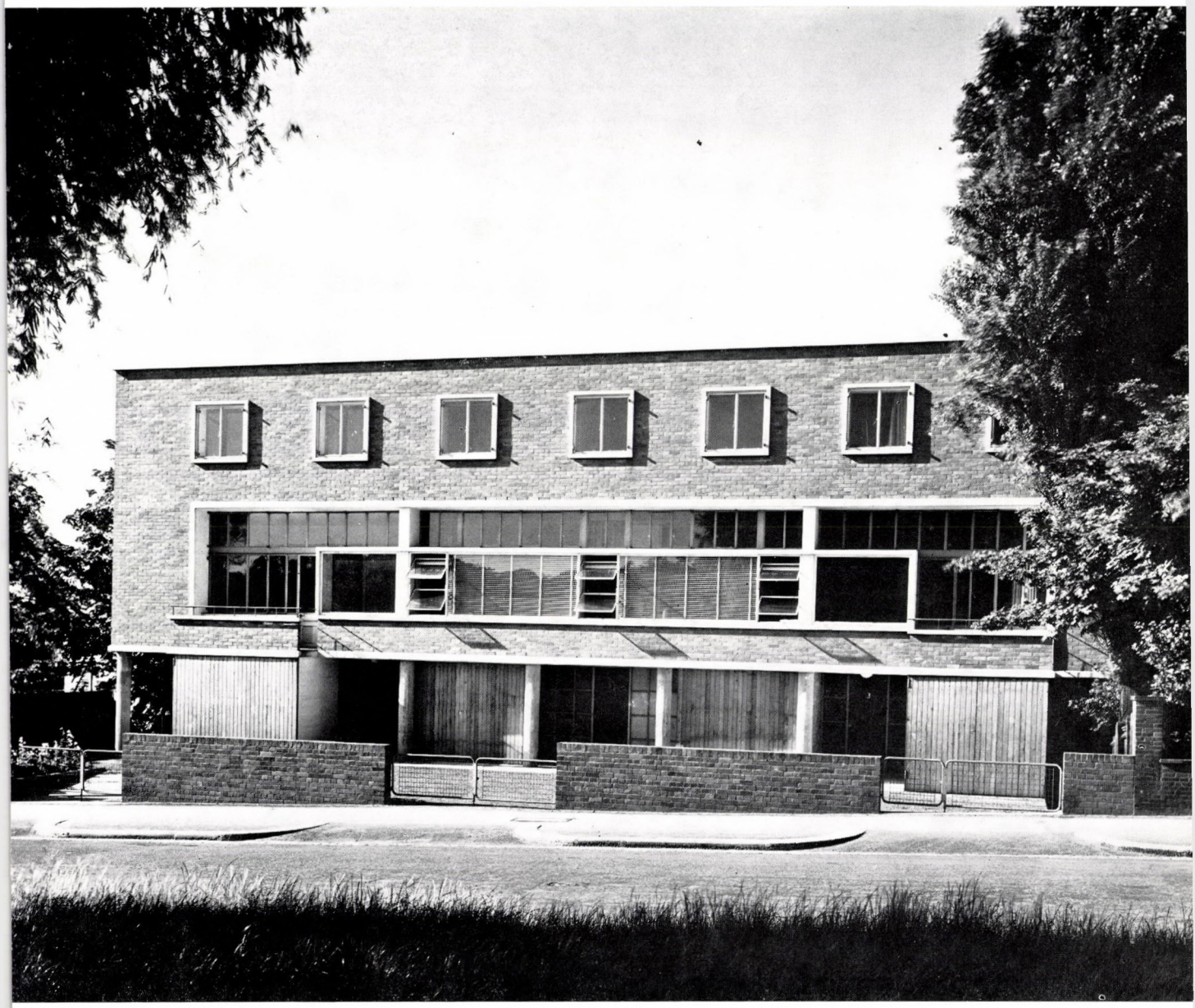

7. Háromlakásos ikerház a Willow Roadon. Hampstead. London (1937—1939)

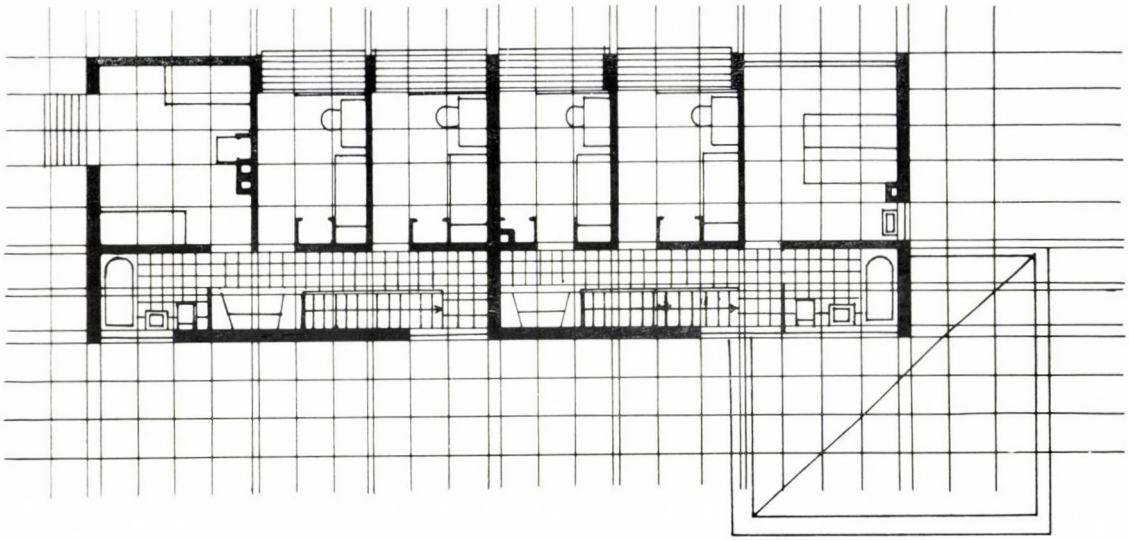

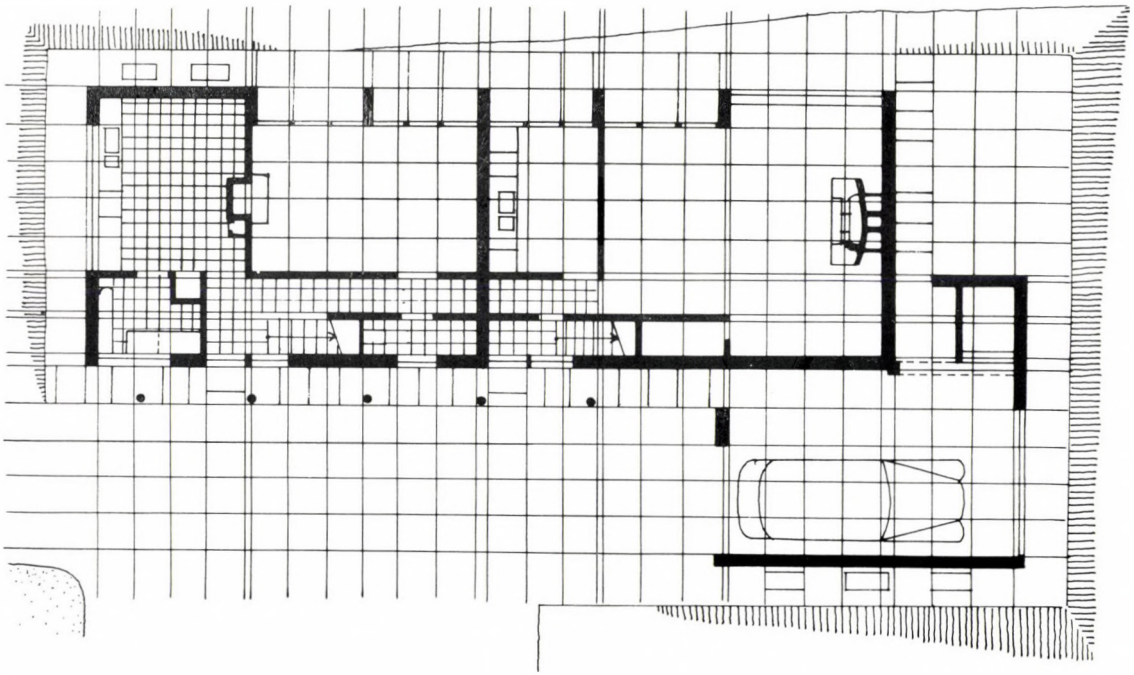

9. A Fletcher-ikerház. Henley-in-Arden. Warwickshire (1950) — Alaprajzok

◀ 8. Háromlakásos ikerház a Willow Roadon. Hampstead. London (1937—1939) — A Goldfinger-lakás nappalijának részlete

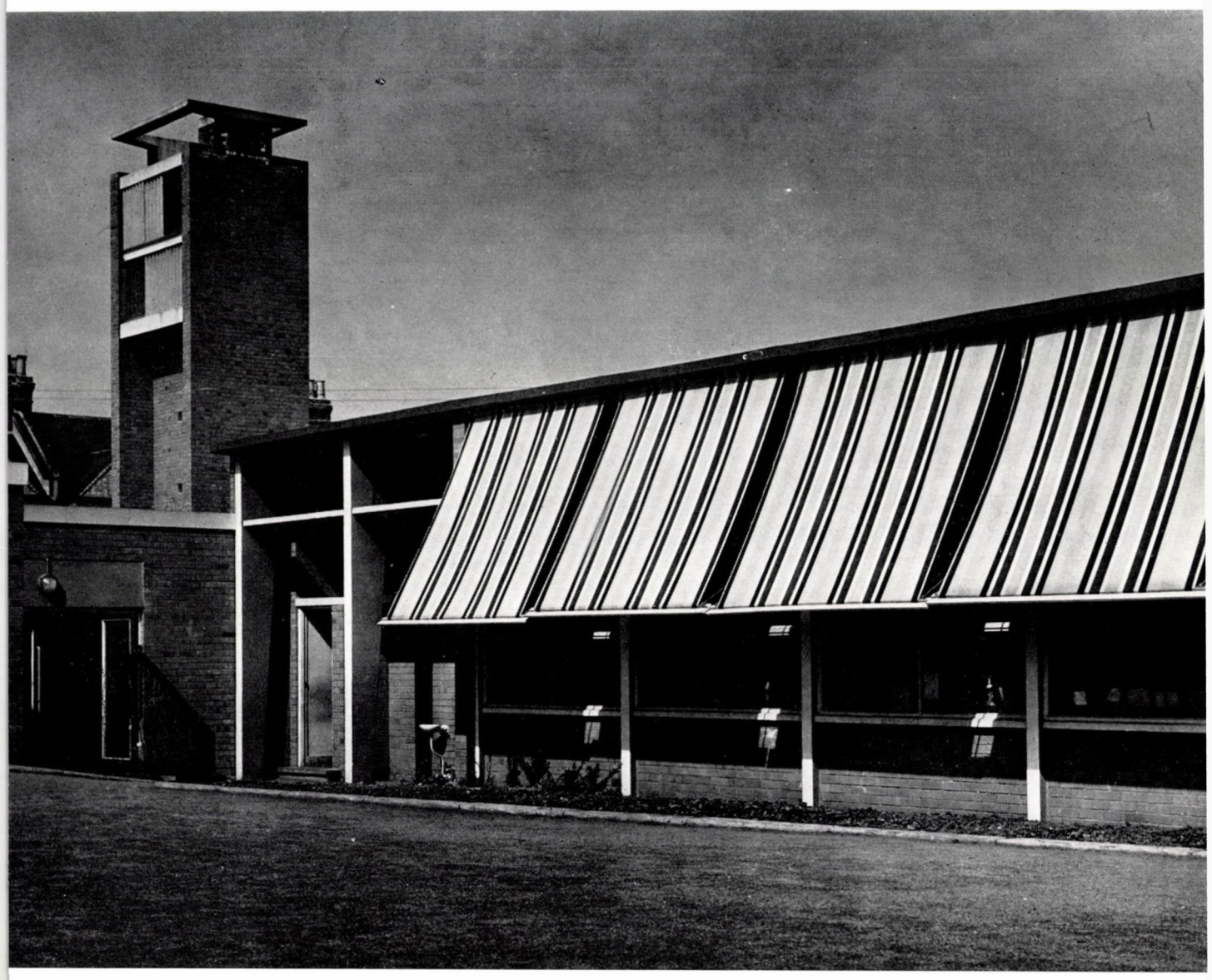

11. Alsófokú iskola a Brandlehow Roadon. London (1950—1953) — A déli homlokzat részlete

◀ 10. A Fletcher-ikerház. Henley-in-Arden. Warwickshire (1950)

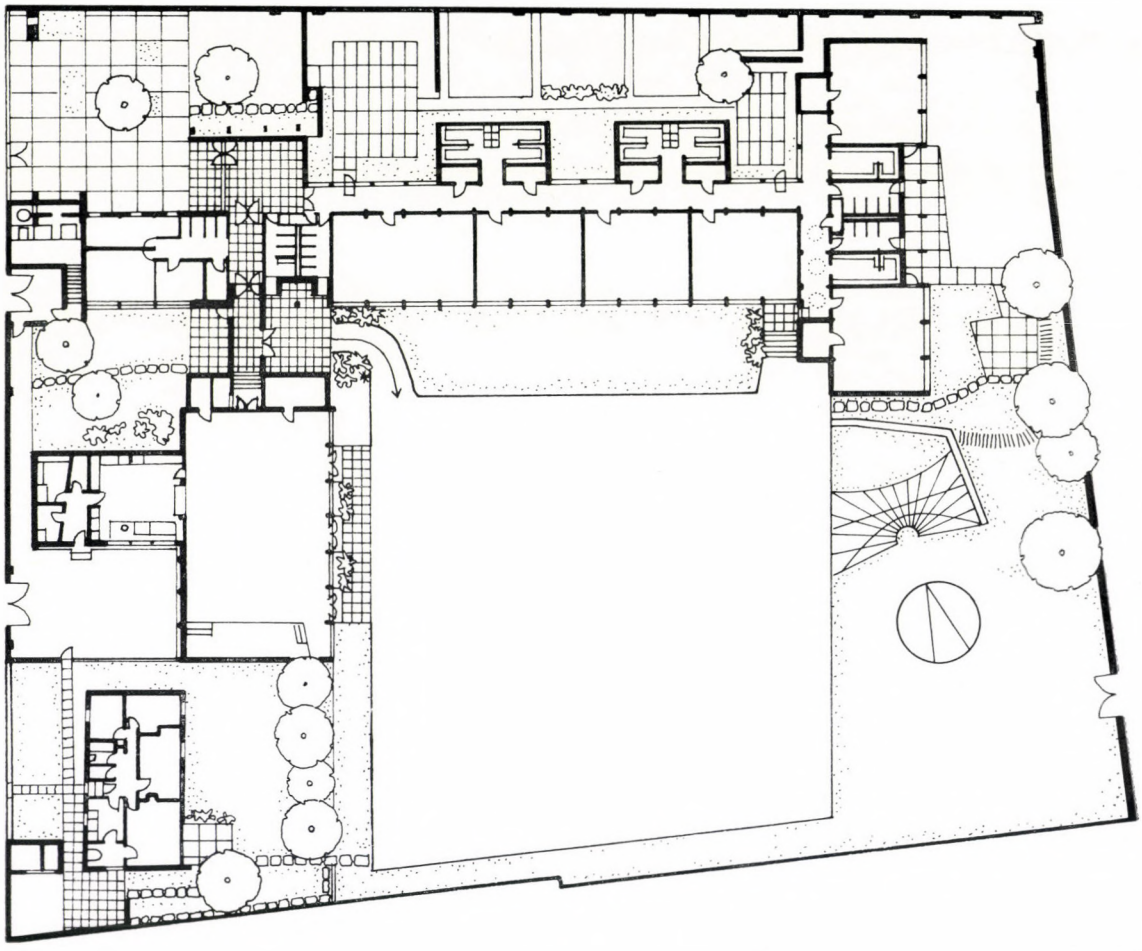

12. Alsófokú iskola a Brandlehow Roadon. London (1950—1953) — Alaprajz

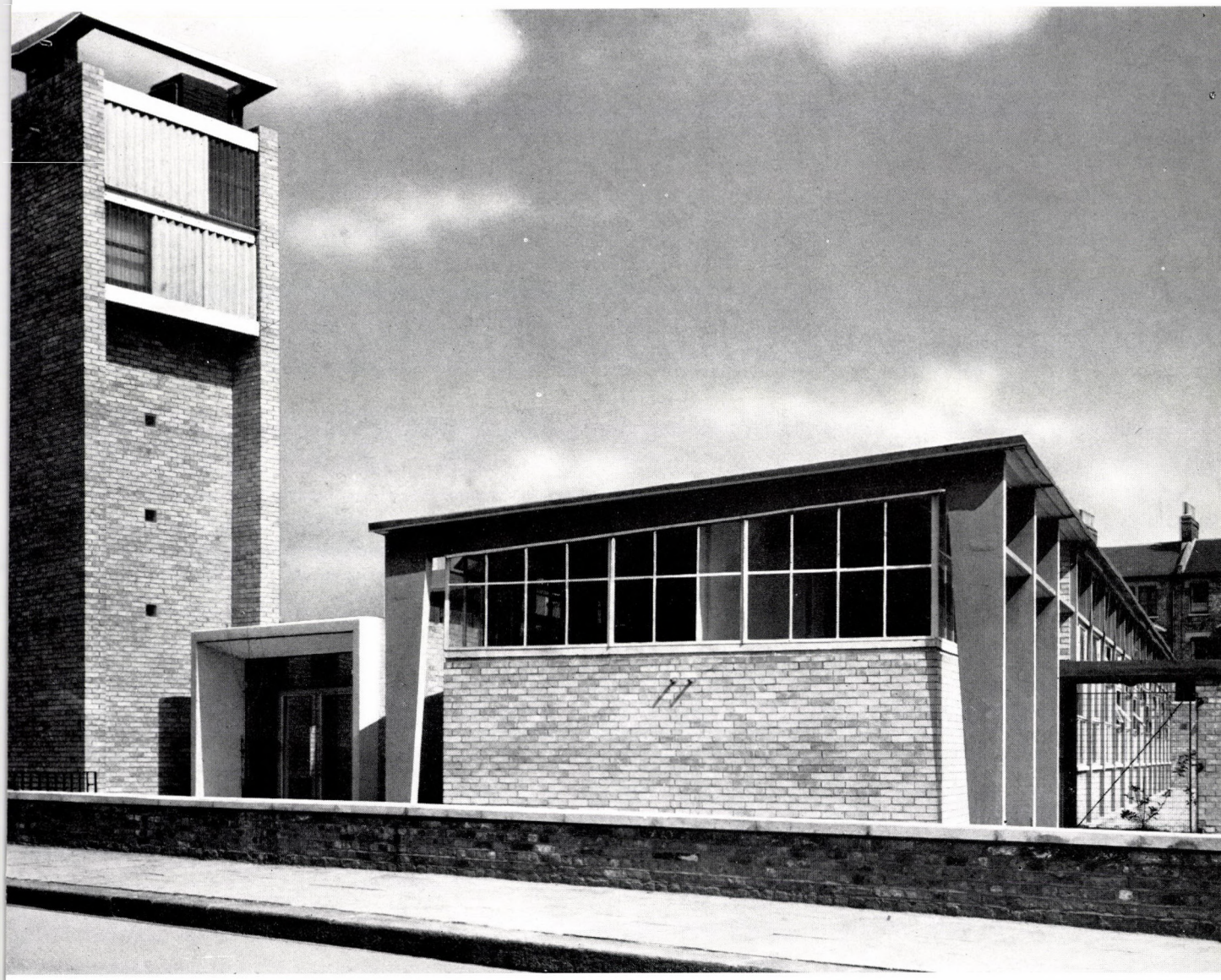

13. Alsófokú iskola a Westville Roadon. London (1950—1953) — Az északi homlokzat részlete a bejárattal

14. Alsófokú iskola a Westville Roadon. London (1950—1953) — A nyugati homlokzat részlete

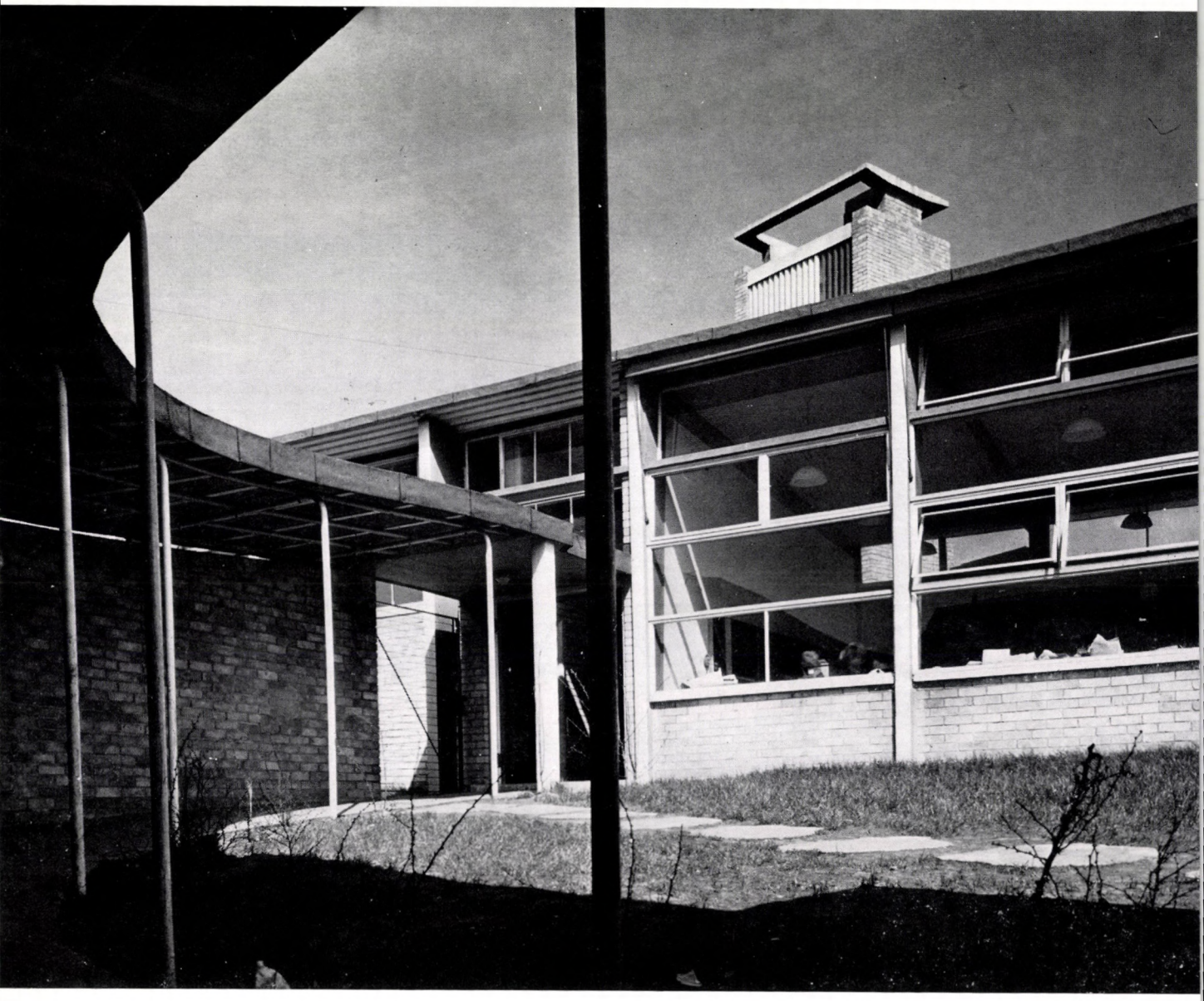

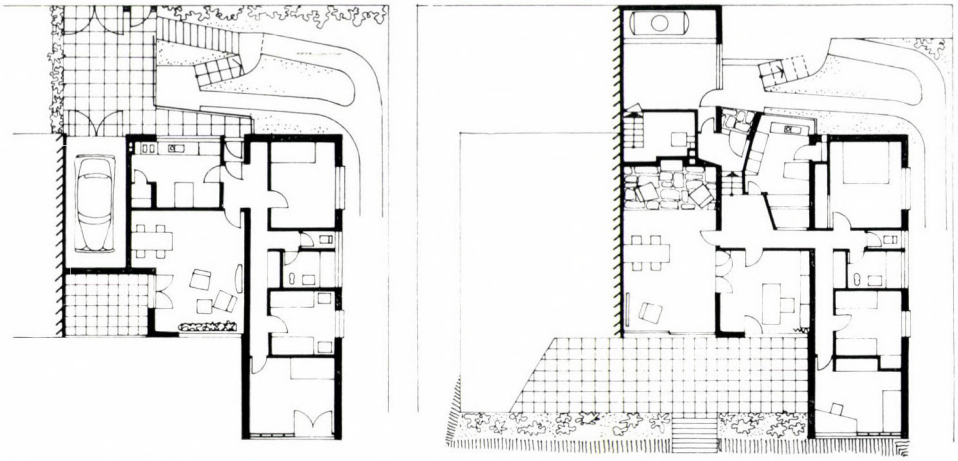

15—16. Özv. Goldfinger Oszkárné és Goldfinger Pál háza. Brüsszel (1951) — Alaprajzok és a kerti homlokzat

18. Társasház a Regents Park Roadon. London (1954

17. Társasház a Regents Park Roadon. London (1954) — Alaprajzok

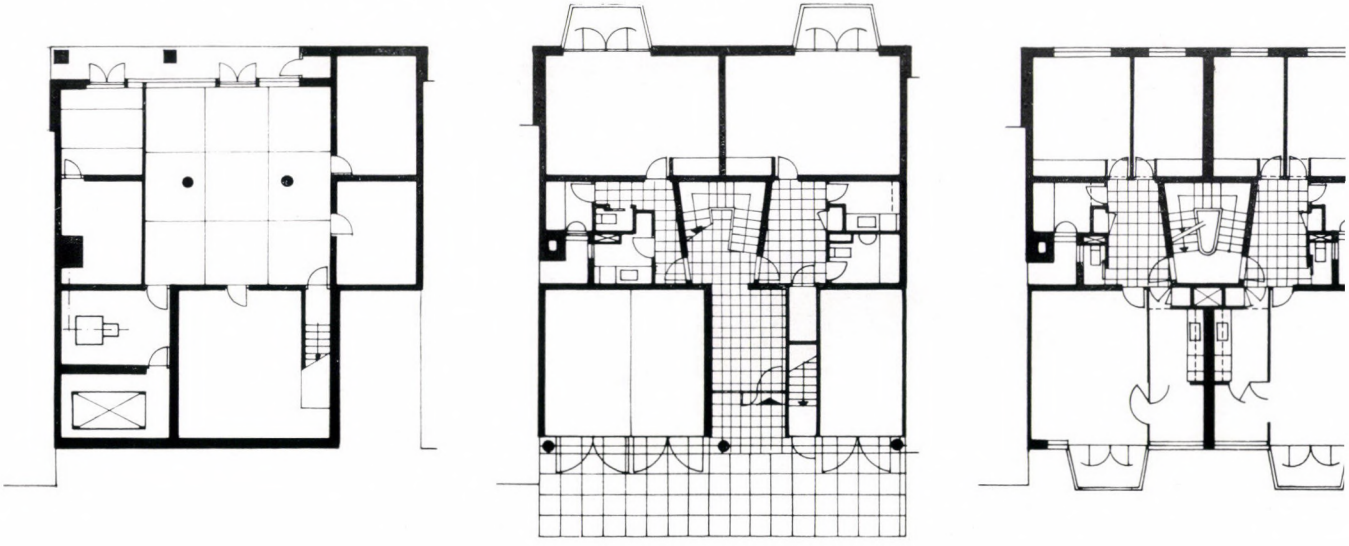

19. A Carr és Társa cég irodaháza. Shirley, Birmingham környékén. Warwickshire (1955—1956) — Földszinti alaprajz

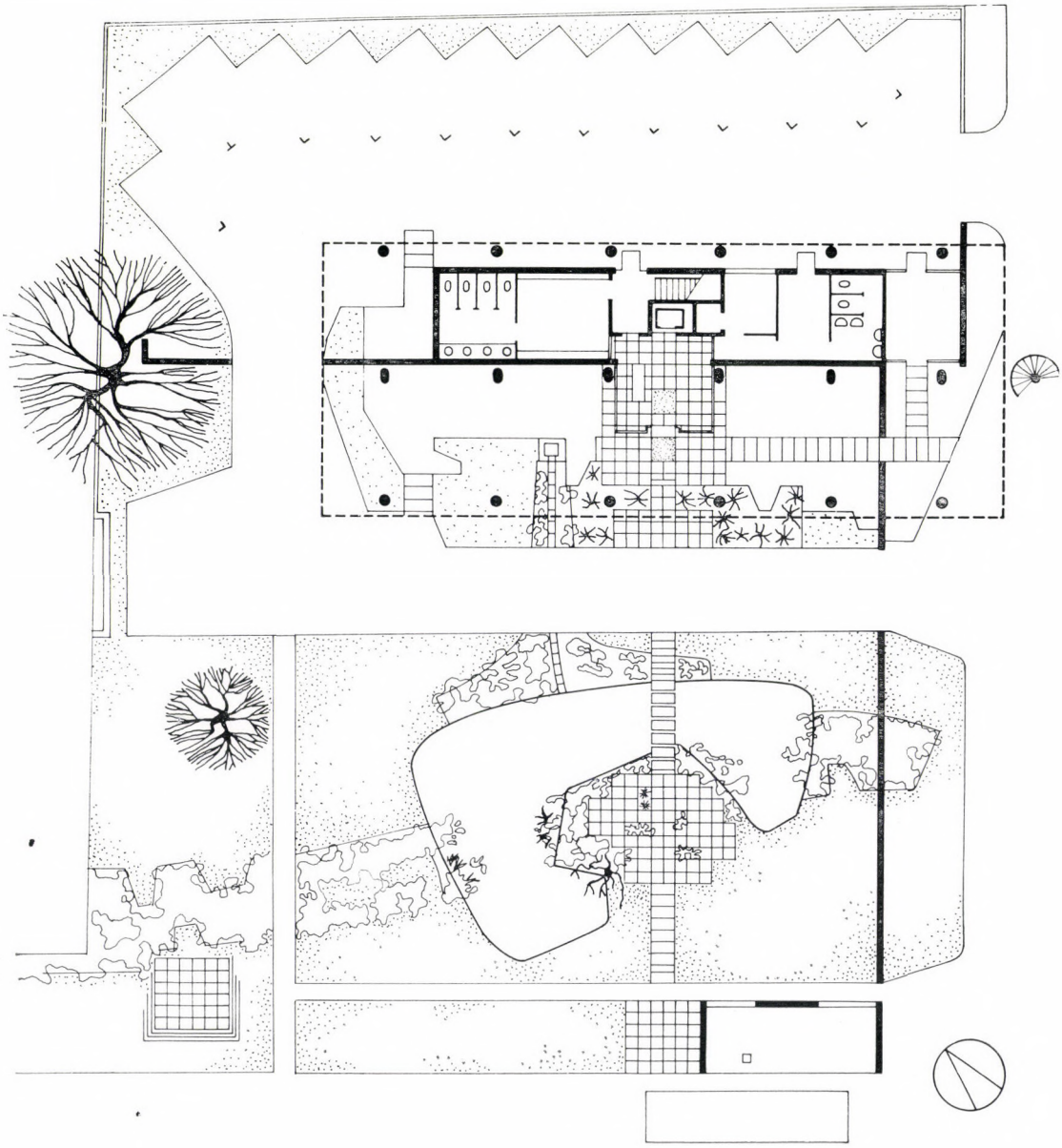

20. A Carr és Társa cég irodaháza. Shirley, Birmingham környékén. Warwickshire (1955—1956)

22. Irodaház az Albermarle Streeten. London (1955—1957) ▶

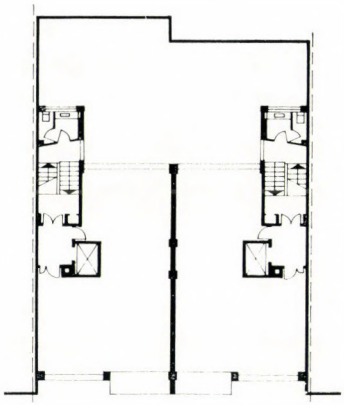

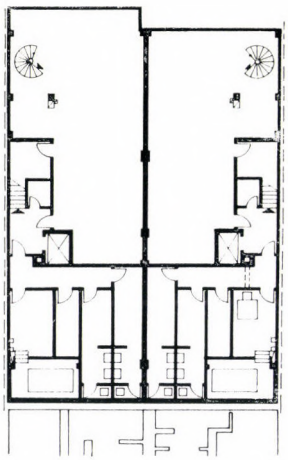

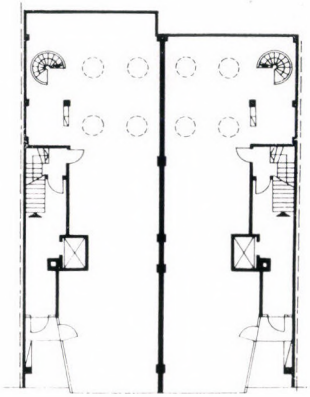

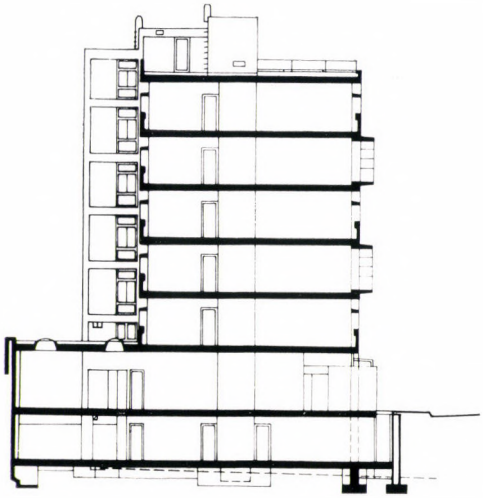

21. Irodaház az Albermarle Streeten.
London (1955—1957).
Alaprajzok és metszet

46

23. Lakótelep. Abbots Langley (1957—1962) — Helyszínrajz

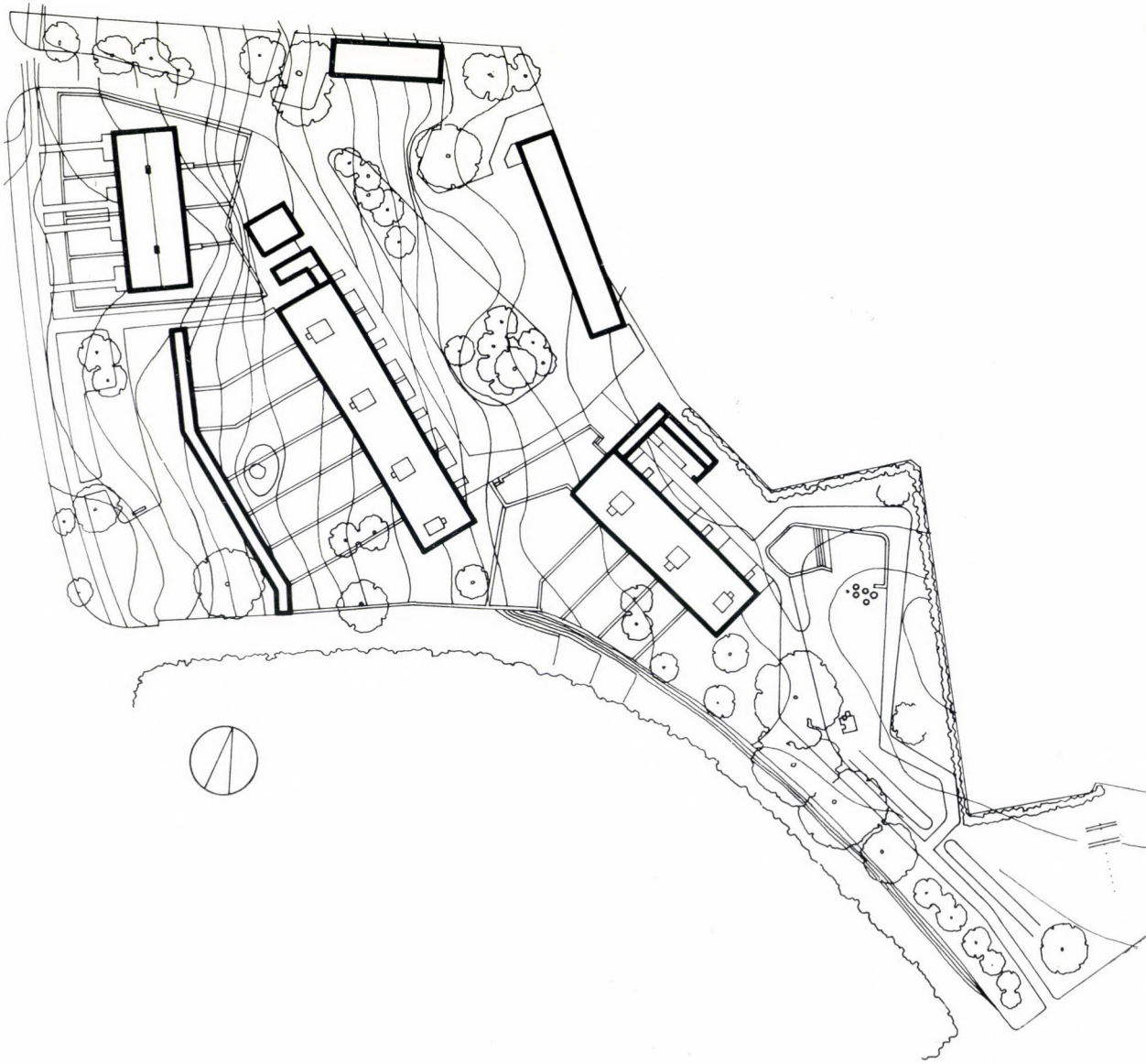

24. Lakótelep. Abbots Langley (1957—1962) — Az A és B épület délnyugati homlokzata

25. Lakótelep. Abbots Langley (1957—1962) — A B épület délnyugati homlokzatának részlete

26. A French Government Tourist Office a Haymarketen. London (1958 -1960)

FRANCE
FRENCH GOVERNMENT TOURIST OFFI

27. A S. Hille és Társa bútorgyár irodaháza és bemutatóterme. Watford (1959—1962) — Az utcai homlokzat

28. A S. Hille és Társa bútorgyár irodaháza és bemutatóterme. Watford (1959—1962) — Az udvari homlokzat részlete ▶

30. A Player-ház. Coombe Hill. Richmond (1962) ▶

29. A Player-ház. Coombe Hill. Richmond (1962) — Alaprajzok

31. A Player-ház. Coombe Hill. Richmond (1962) — A nappali részlete

32. A French Government Tourist Office a Piccadillyn. London (1962) — Alaprajz

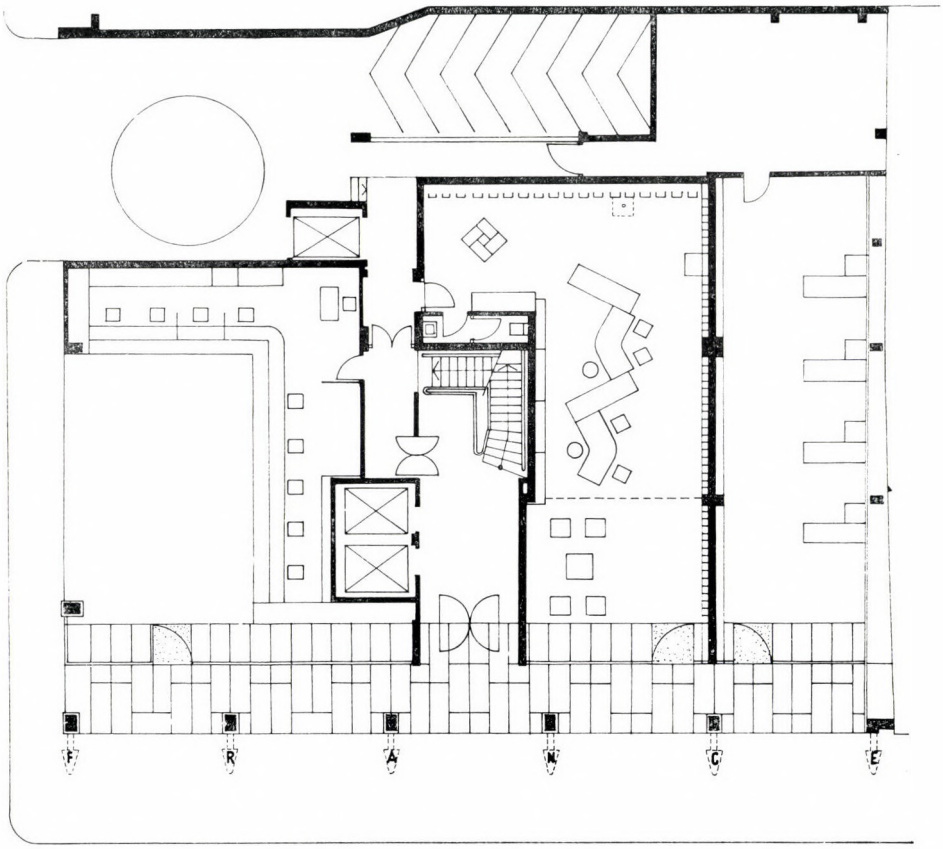

34. Az Egészségügyi Minisztérium épületegyüttese (Alexander Fleming-ház) az Elephant and Castle-en. London (1962—1967) — Az együttes látképe nyugatról (jobbról az Odeon Filmszínházzal)

◀ 33. A French Government Tourist Office a Piccadillyn. London (1962) — Az iroda belső részlete

36. Az Egészségügyi Minisztérium épületegyüttese (Alexander Fleming-ház) az Elephant and Castle-en. London (1962—1967) — Udvari részlet a déli szárny északi véghomlokzatával (a bal oldali folyosó-híd alatt az Odeon Filmszínház hátsó homlokzatának részletével) ▶

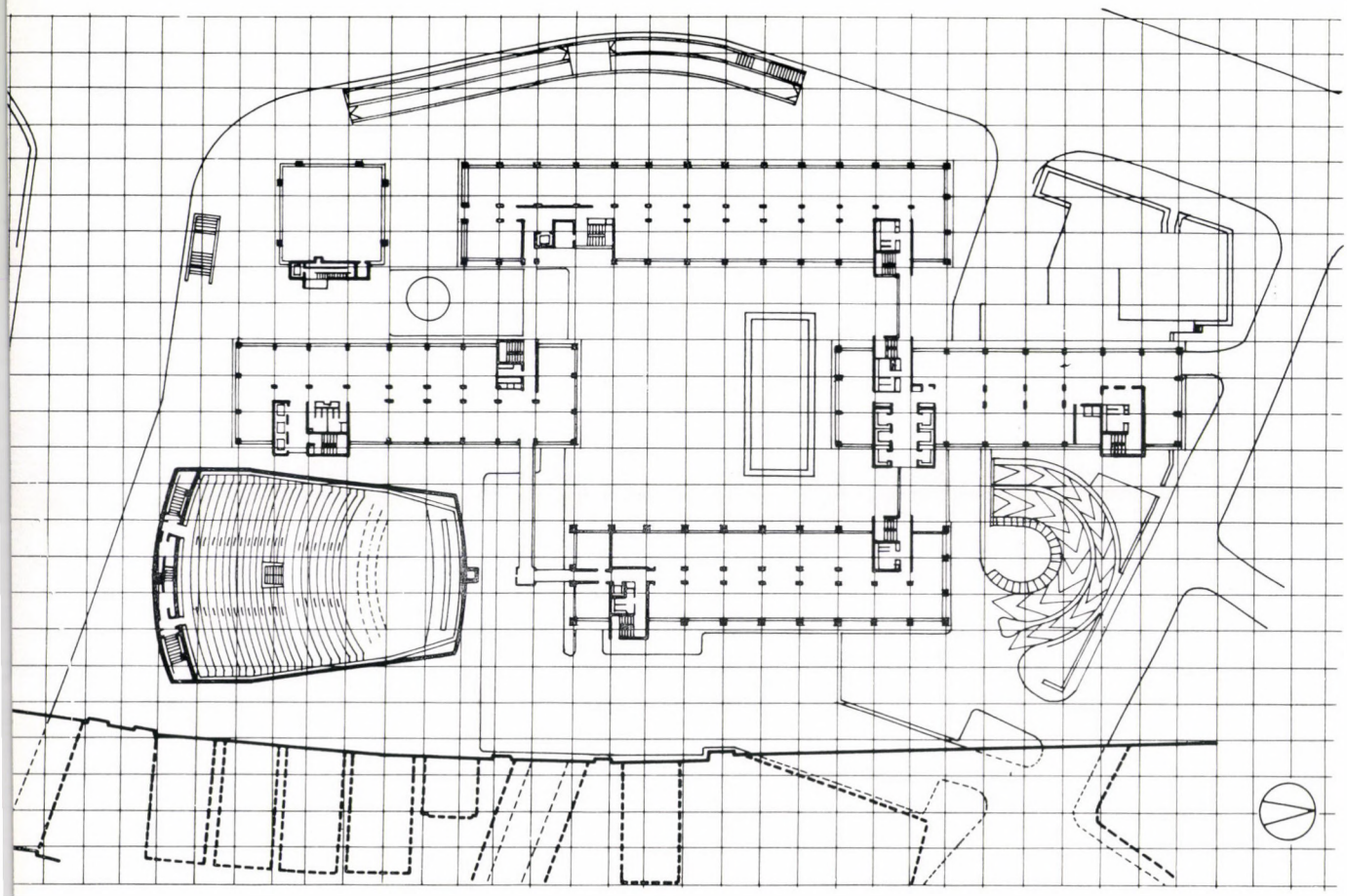

35. Az Egészségügyi Minisztérium épületegyüttese (Alexander Fleming-ház) az Elephant and Castle-en. London (1962—1967) — Helyszínrajz az általános emeleti alaprajzzal (és balról az Odeon Filmszínház alaprajzával)

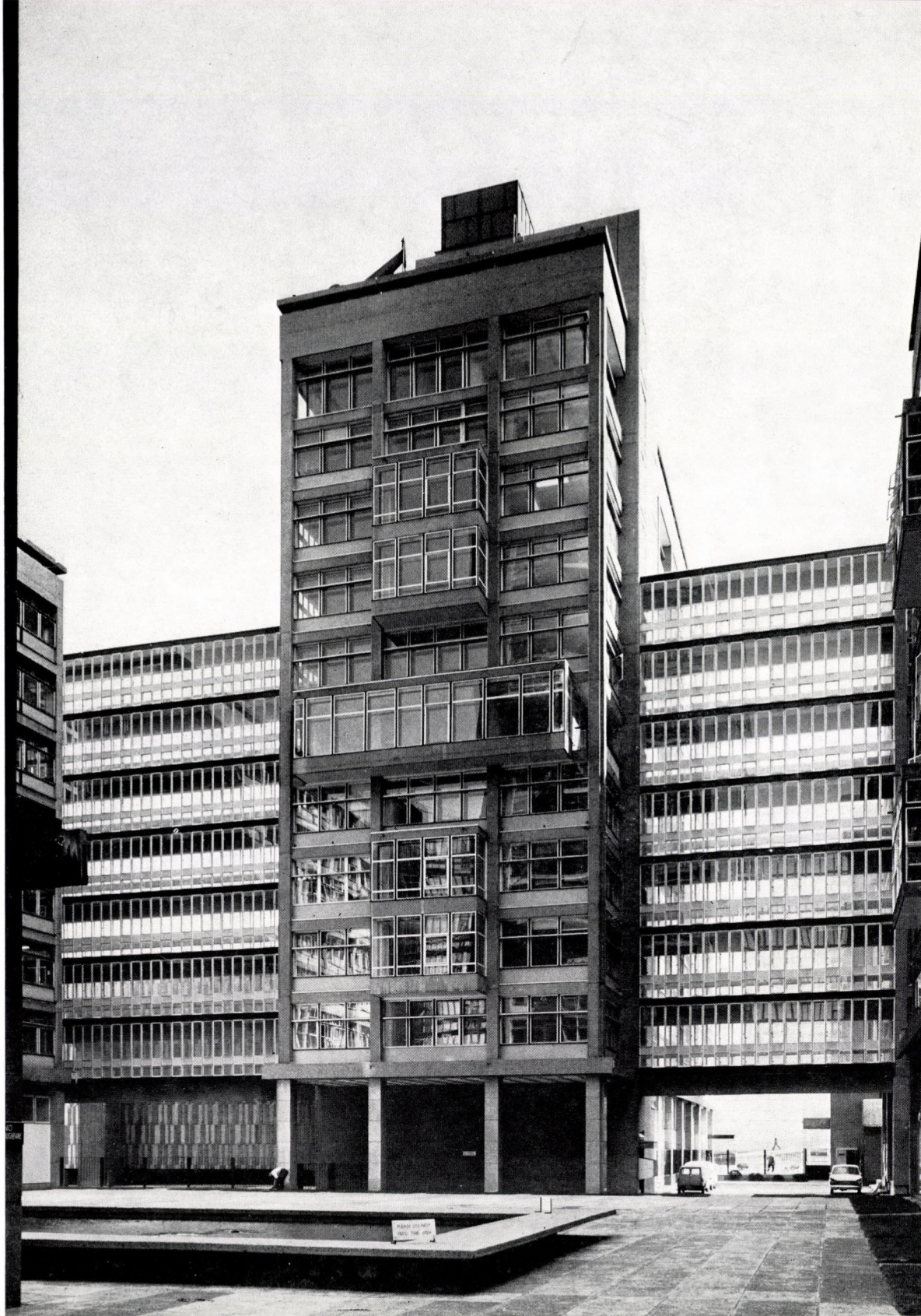

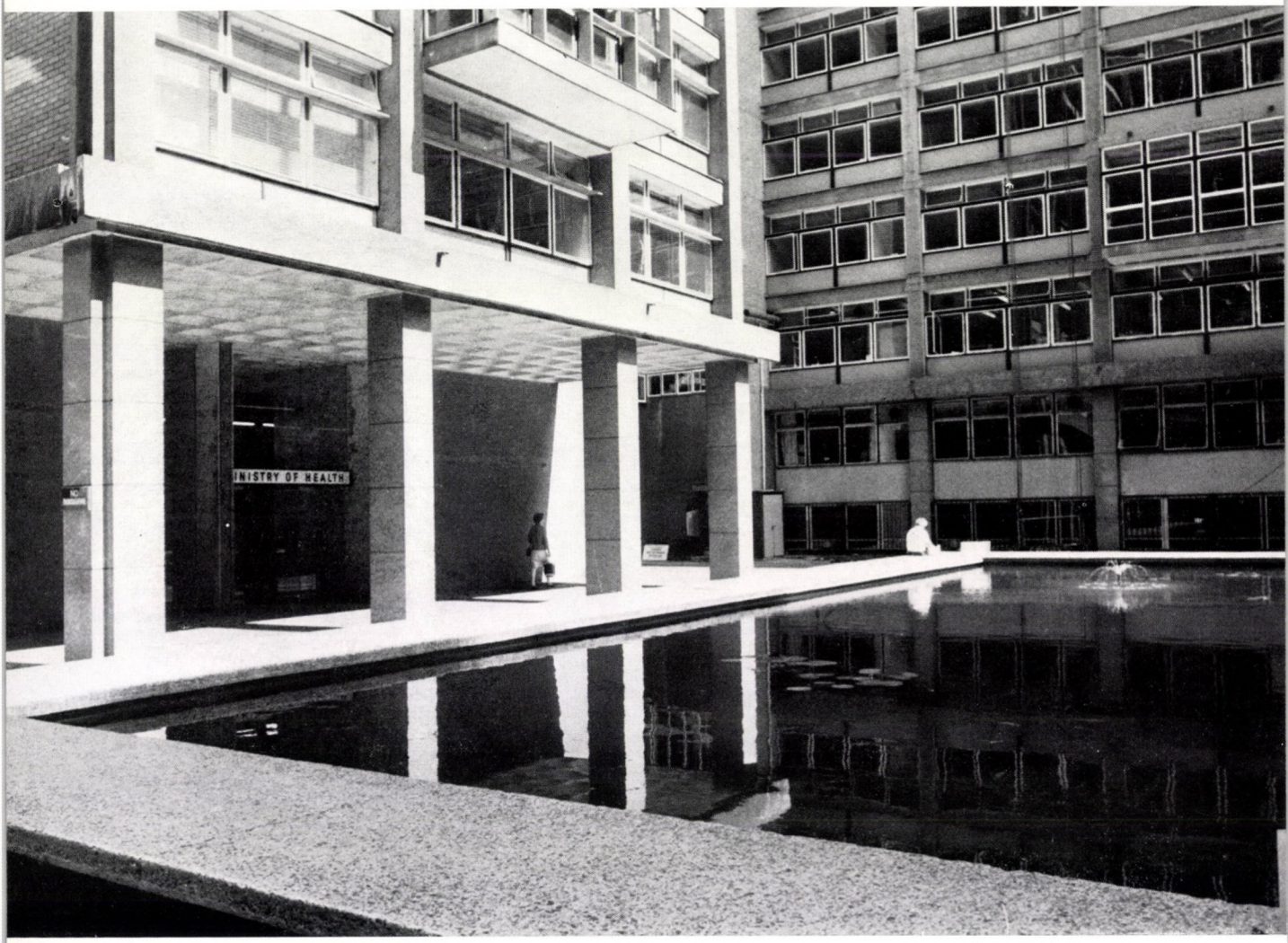

37. Az Egészségügyi Minisztérium épületegyüttese (Alexander Fleming-ház) az Elephant and Castle-en. London (1962–1967) – Udvari részlet az északi szárny déli véghomlokzatának alsó részével

38. Az Egészségügyi Minisztérium épületegyüttese (Alexander Fleming-ház) az Elephant and Castle-en. London (1962—1967) — Az északi szárny déli véghomlokzatának felső része az udvarról

▲

39. Az Odeon Filmszínház az Elephant and Castle-en. London (1962—1967) — Bejárati homlokzat

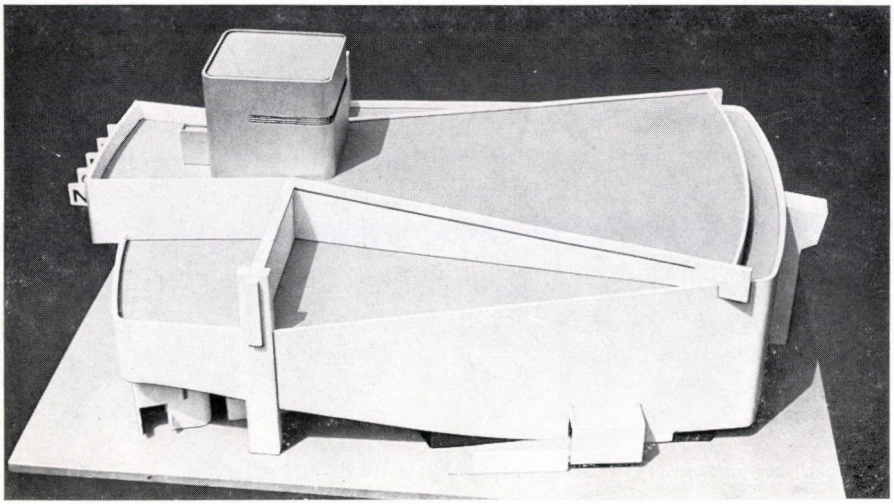

40. Az Odeon Filmszínház az Elephant and Castle-en. London (1962—1967) — Modell

41. Az Odeon Filmszínház az Elephant and Castle-en. London (1962—1967) — A nézőtér ▶

EXIT
EXIT

42. A Haggerston-leányközépiskola a Shoreditch-negyedben. London (1962—1967) — Helyszínrajz

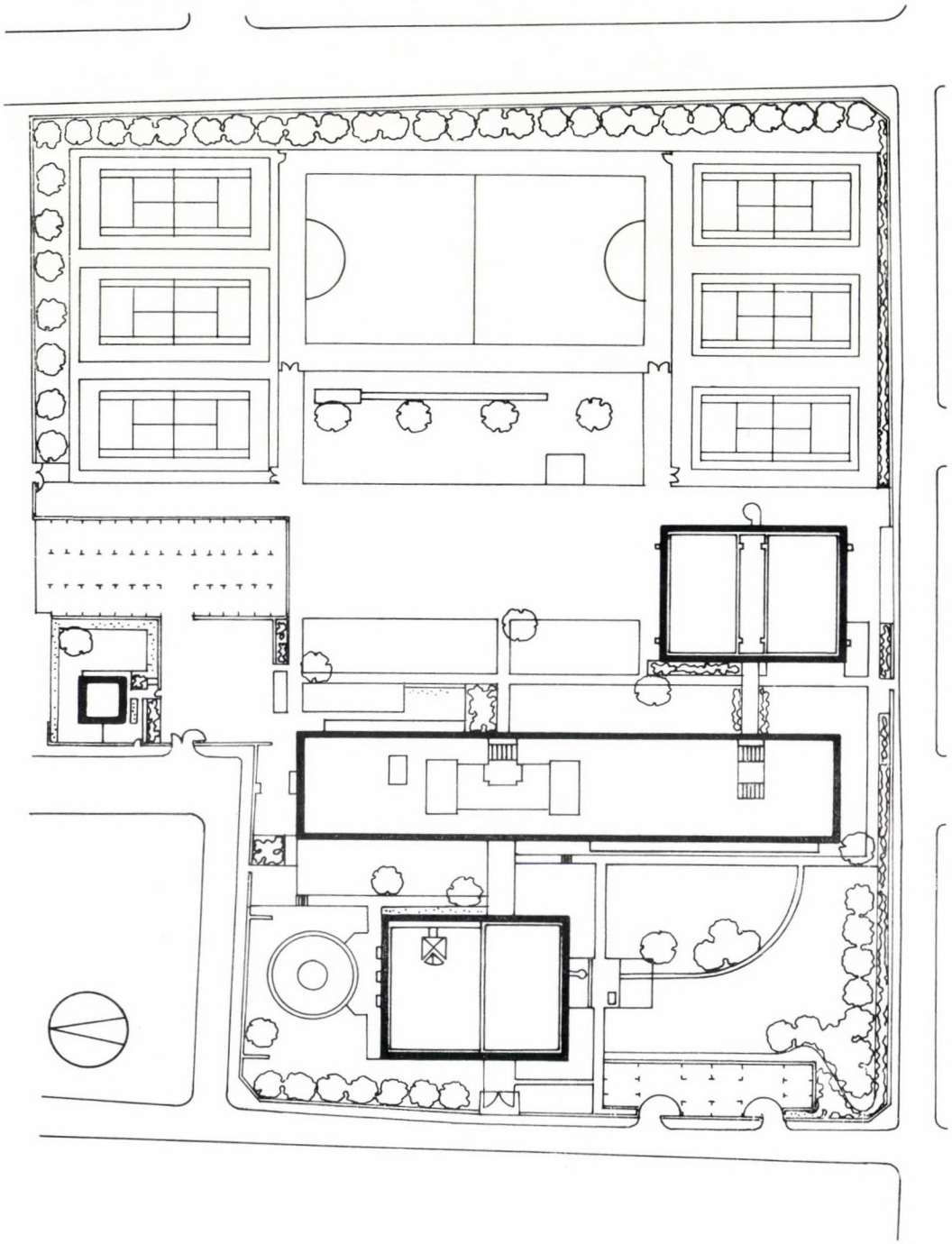

43. A Haggerston-leányközépiskola a Shoreditch-negyedben. London (1962—1967) — Az elsőemeleti alaprajz

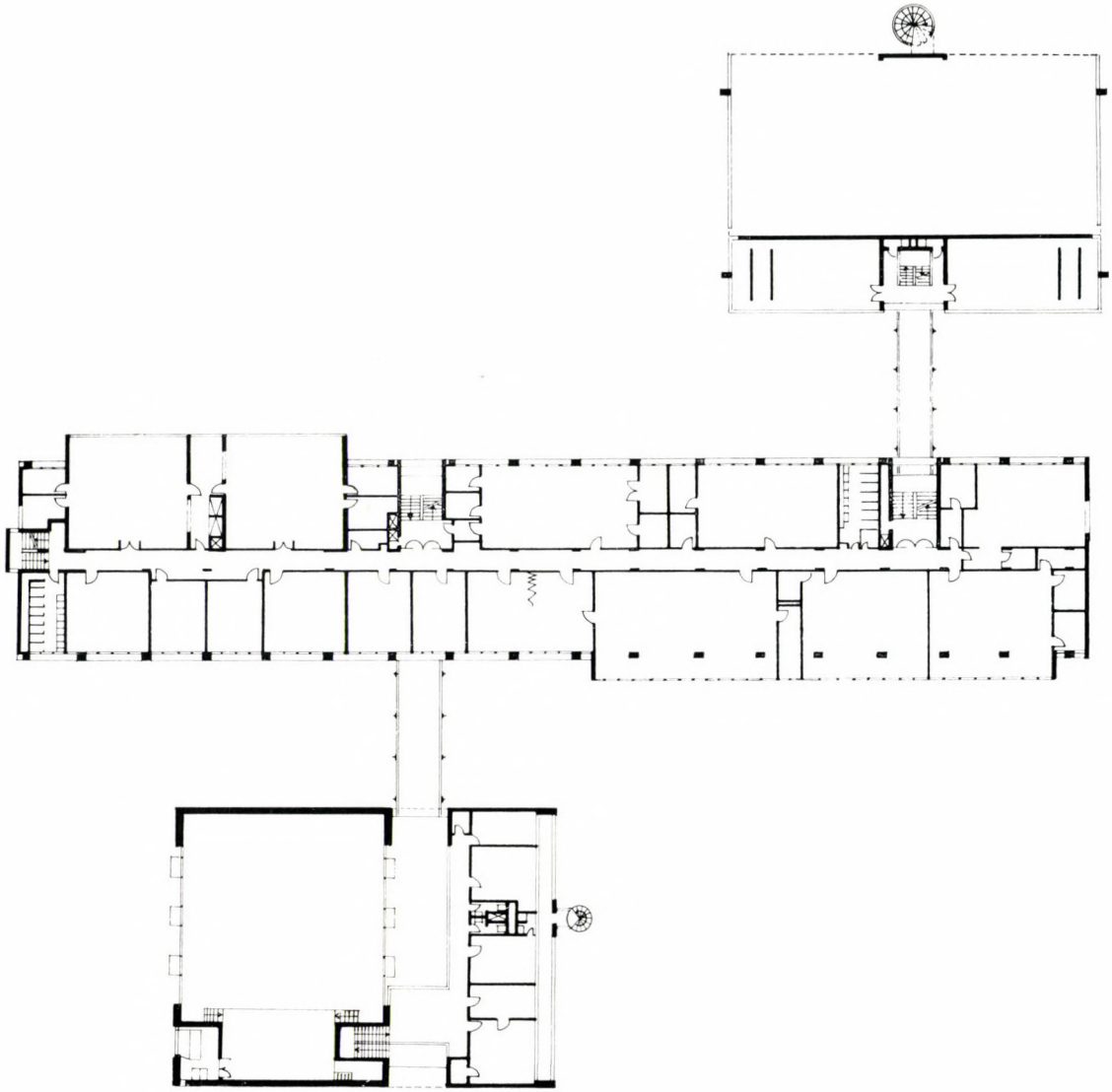

44. A Haggerston-leányközépiskola a Shoreditch-negyedben. London (1962—1967) — Az igazgatói és aula-épület (A) főbejárati homlokzata

45. A Haggerston-leányközépiskola a Shoreditch-negyedben. London (1962—1967) — Jobbról az oktatási (B), szemben a tornatermi (C) épület homlokzata

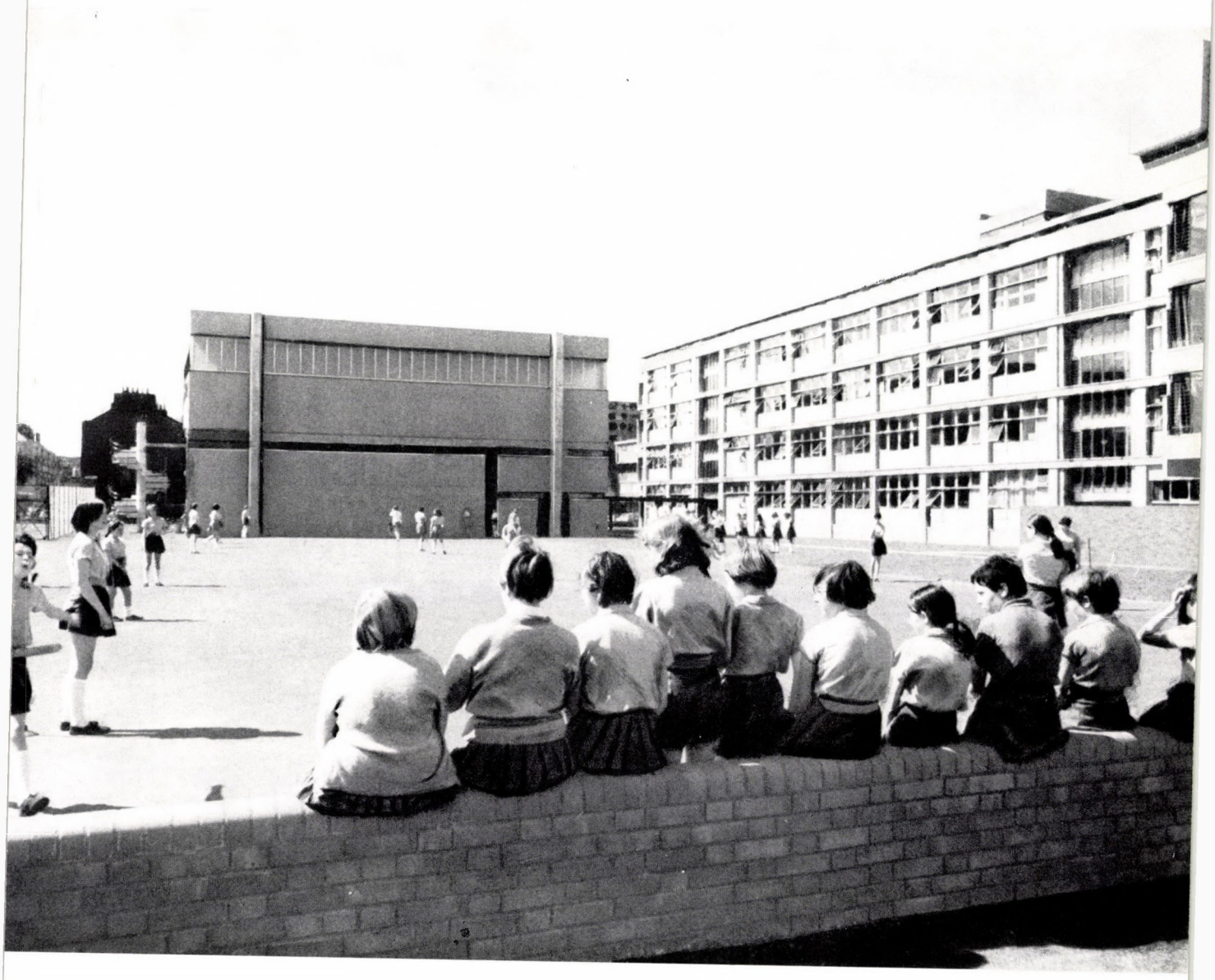

46. Lakóházegyüttes a Rowlett Streeten. London (I. ütem: 1962—1968) — Helyszínrajz

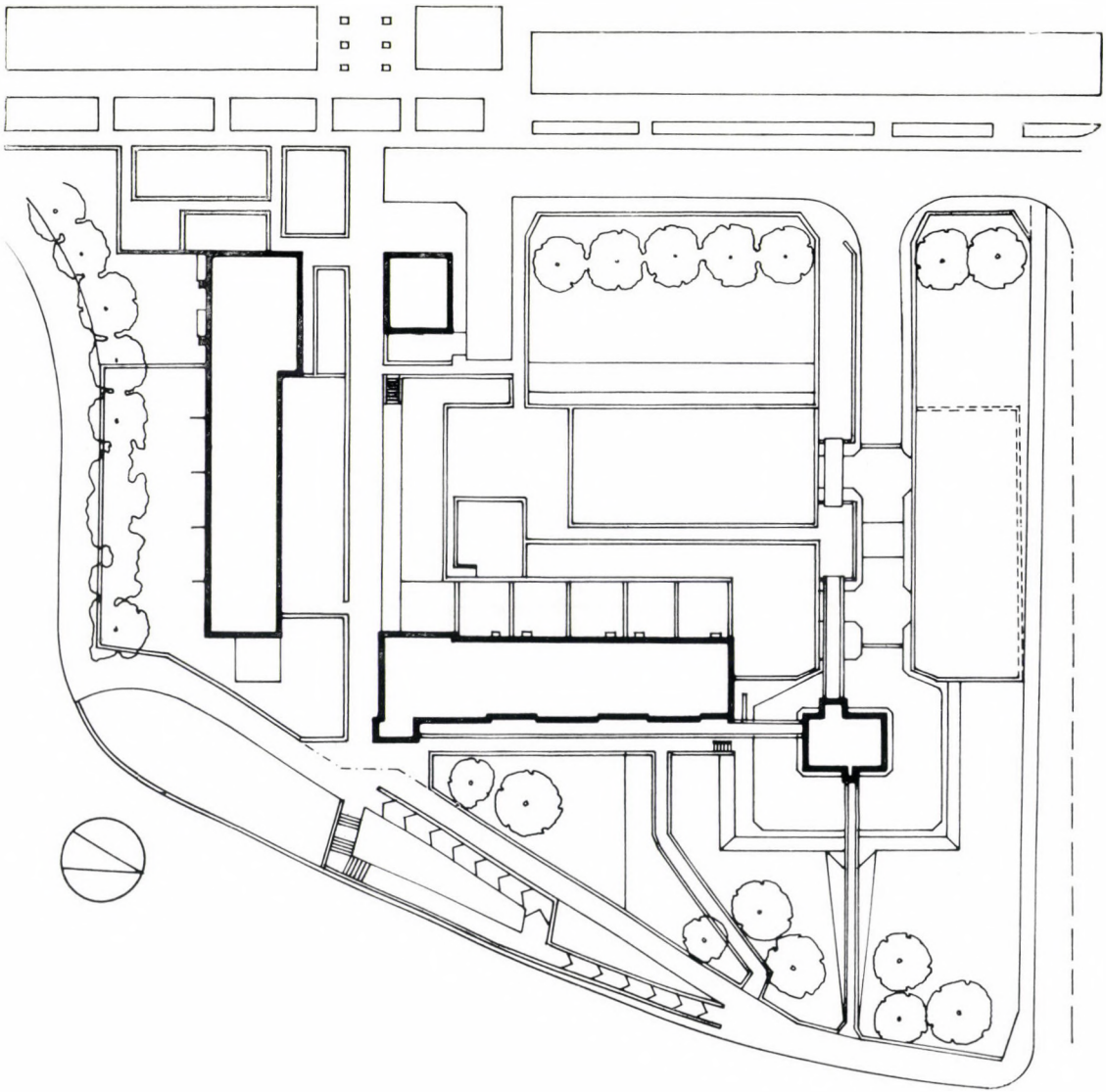

47. Lakóházegyüttes a Rowlett Streeten. London (I. ütem: 1962–1968) — A 27 szintes (A) tömb egy függőfolyosóhoz tartozó három általános emeletének alaprajza

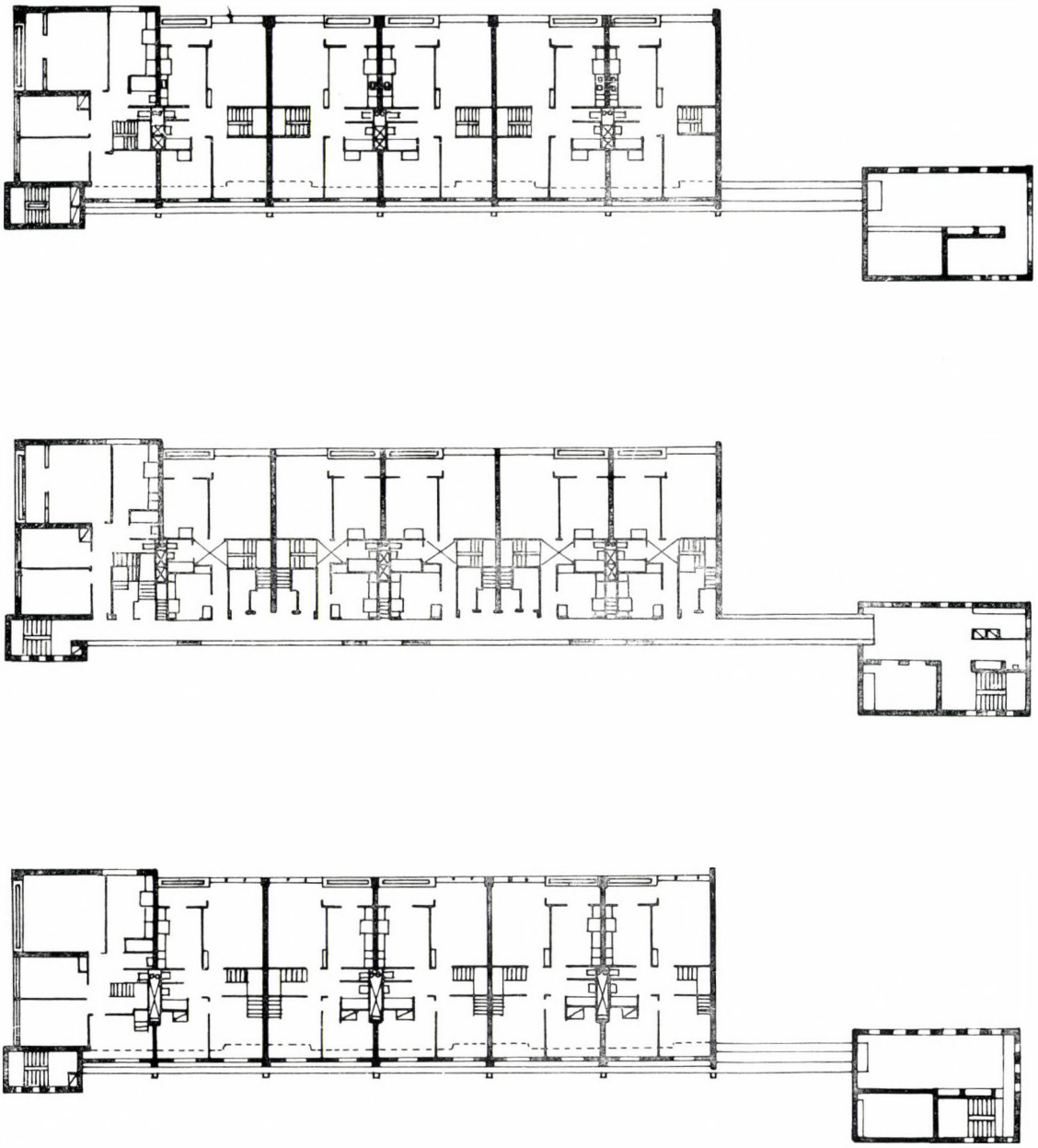

48. Lakóházegyüttes a Rowlett Streeten. London (I. ütem: 1962—1968)

49. Lakóházegyüttes a Rowlett Streeten. London (I. ütem: 1962—1968, II. ütem — hátul: 1968—1971) ▶

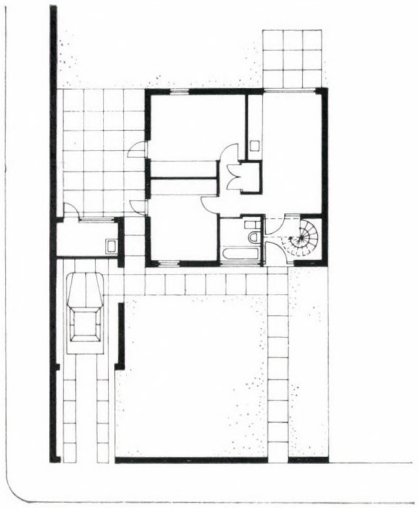

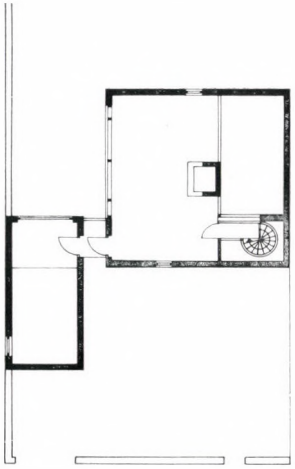

50–51. A Motz-ház. Oxford (1964) — Bejárati homlokzat és alaprajzok

52. A Motz-ház. Oxford (1964) — A lakókonyha részlete (az előszoba felé) ▶

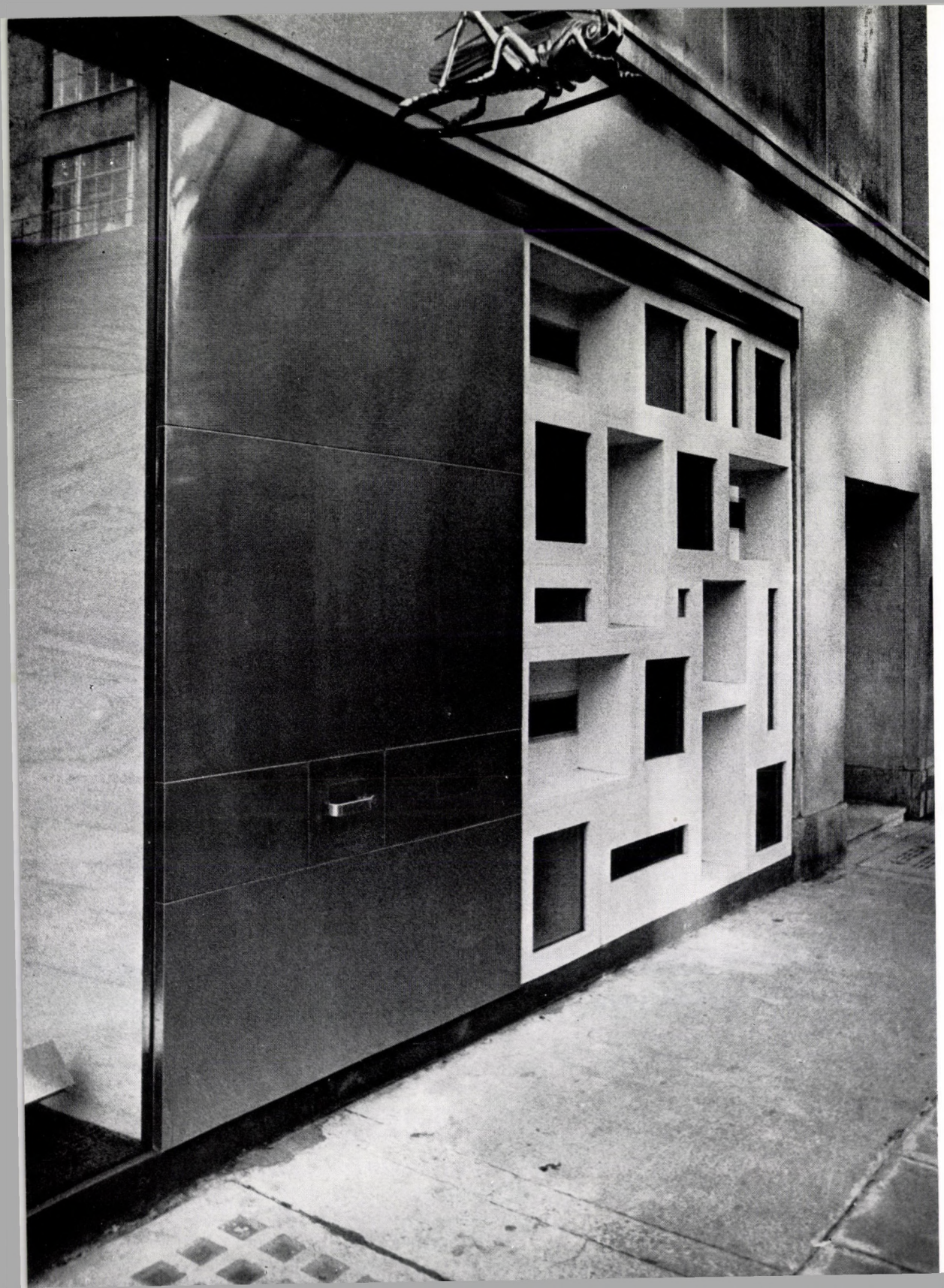

◀ 53. A Martins Bank. London (1969) — Homlokzat

54. A Martins Bank. London (1969) — Belső részlet

55. A Perry-ház. Windsor mellett (1969—1970) — Alaprajz

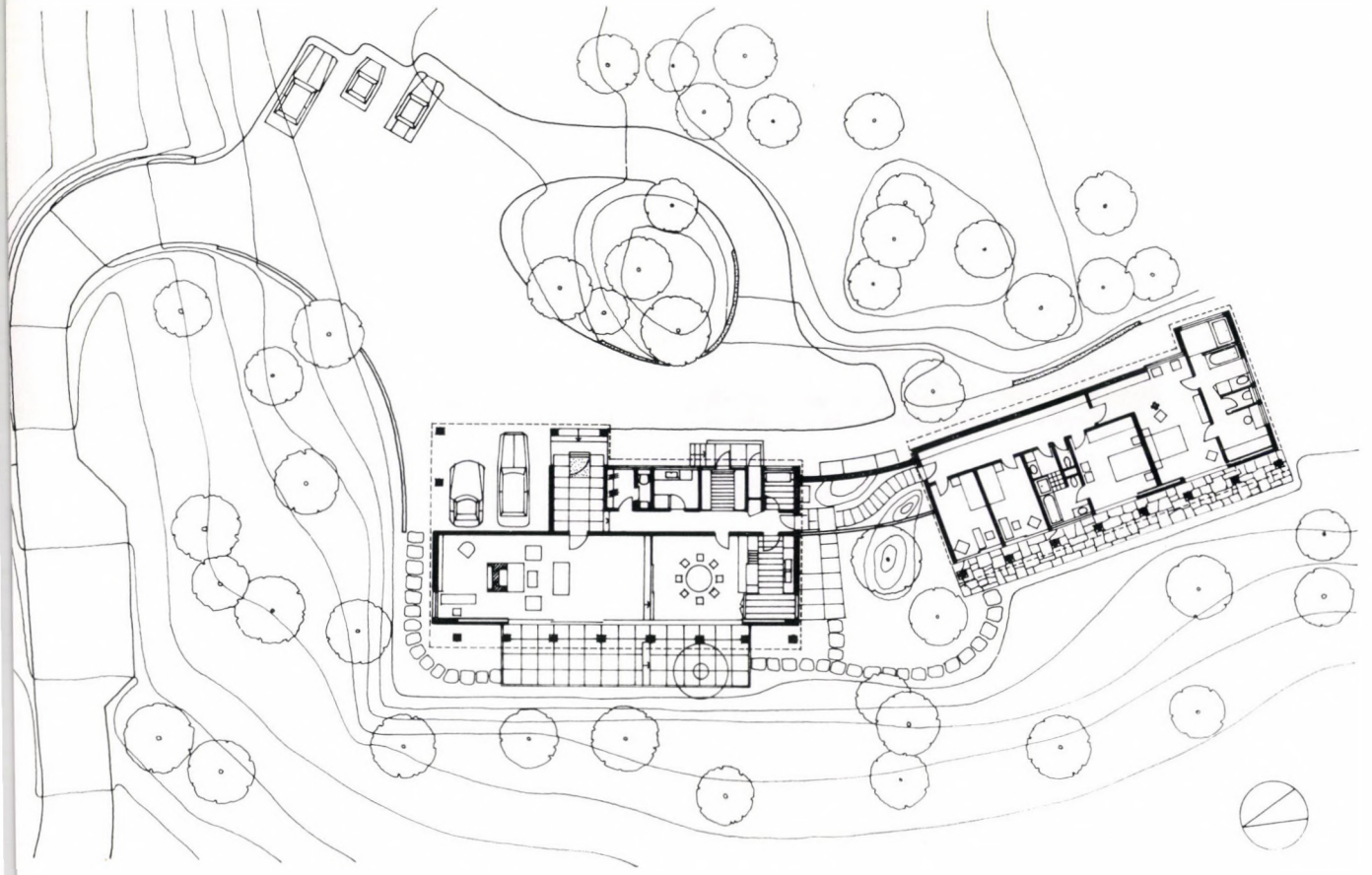

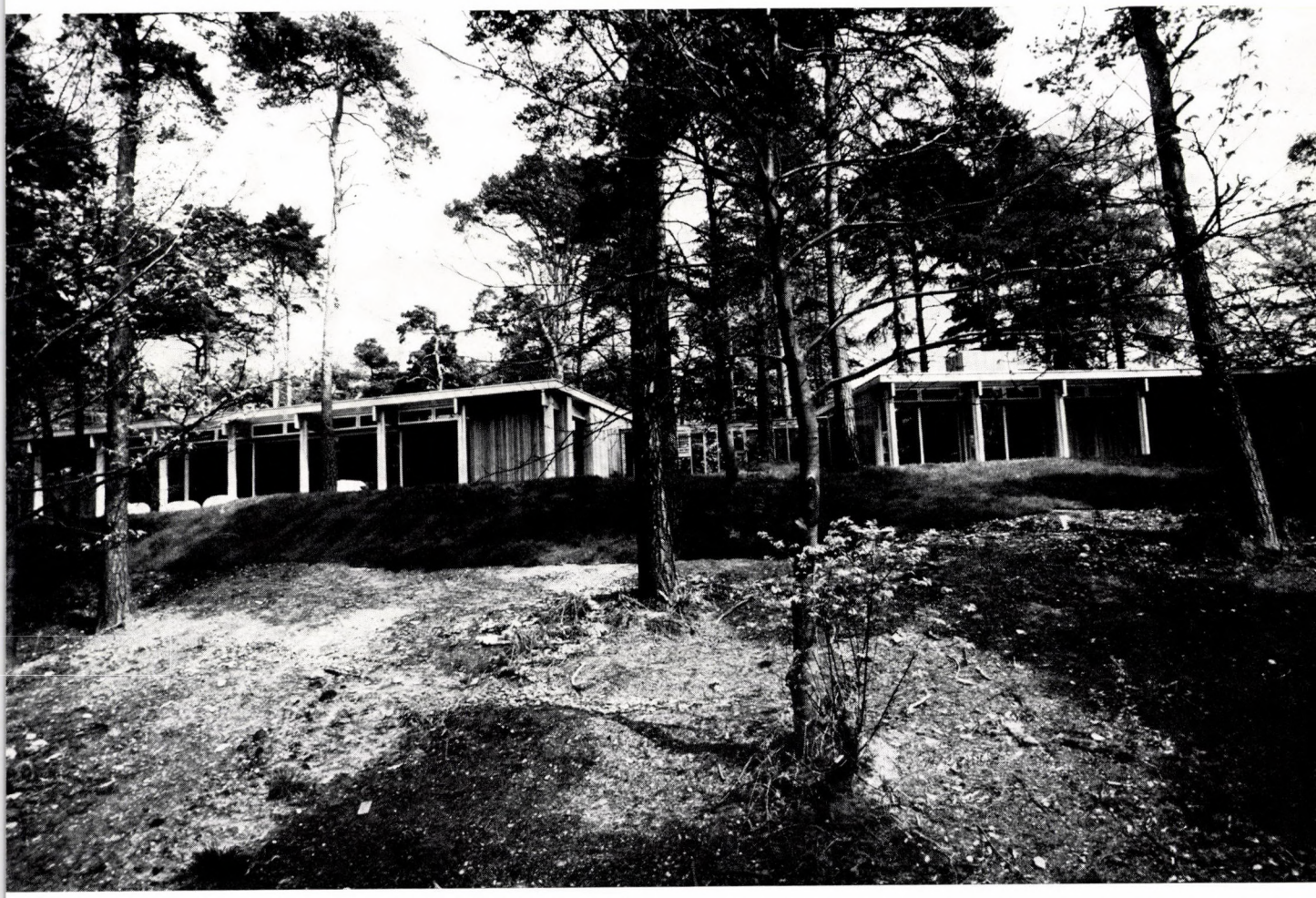

56. A Perry-ház. Windsor mellett (1969—1970) — Látkép nyugatról

58. A Perry-ház. Windsor mellett (1969—1970) — A keleti homlokzat, elöl a bejárattal ▶

57. A Perry-ház. Windsor mellett (1969—1970) — A nyugati homlokzat részlete a télikerttel és a hálószárnnyal

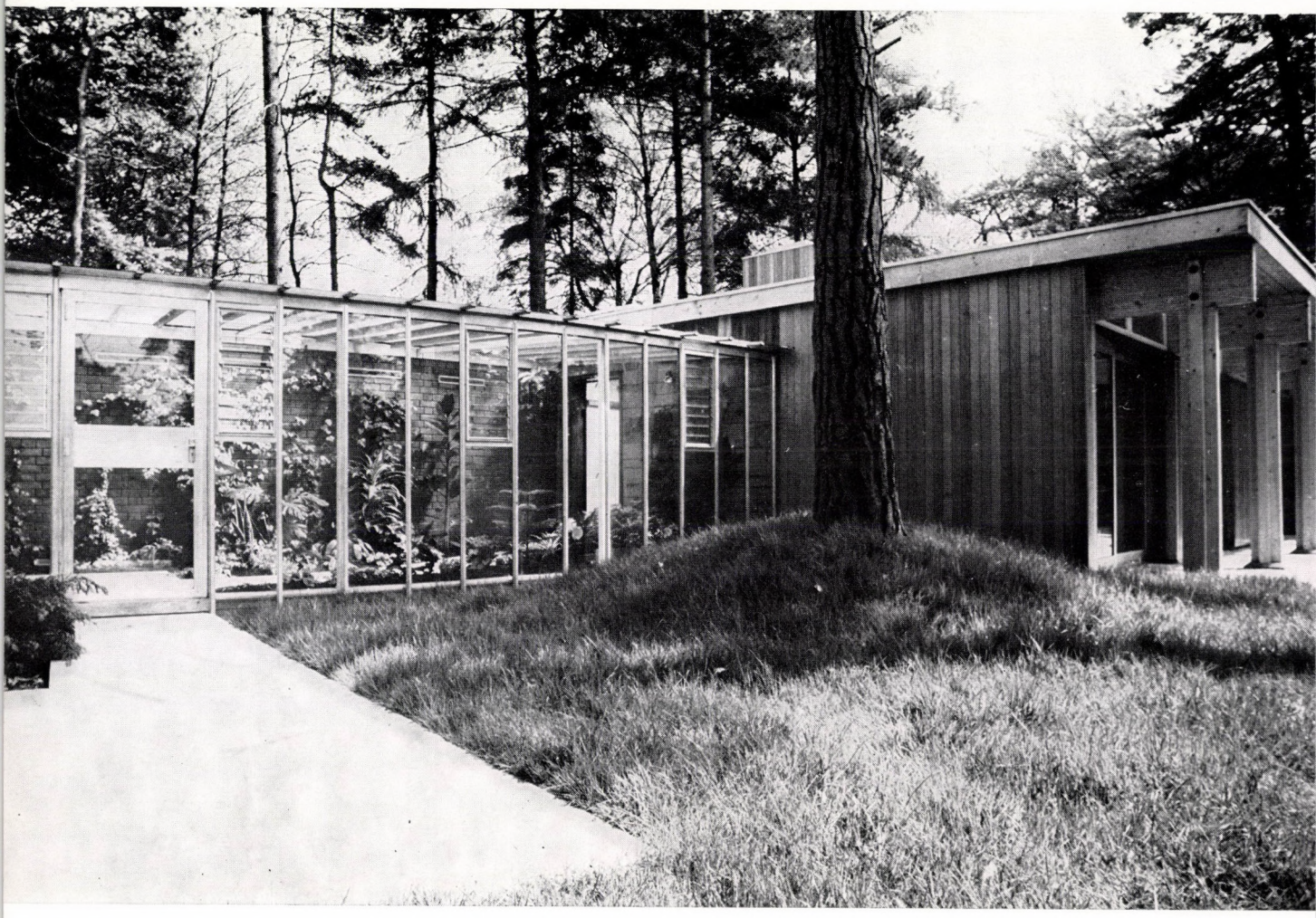

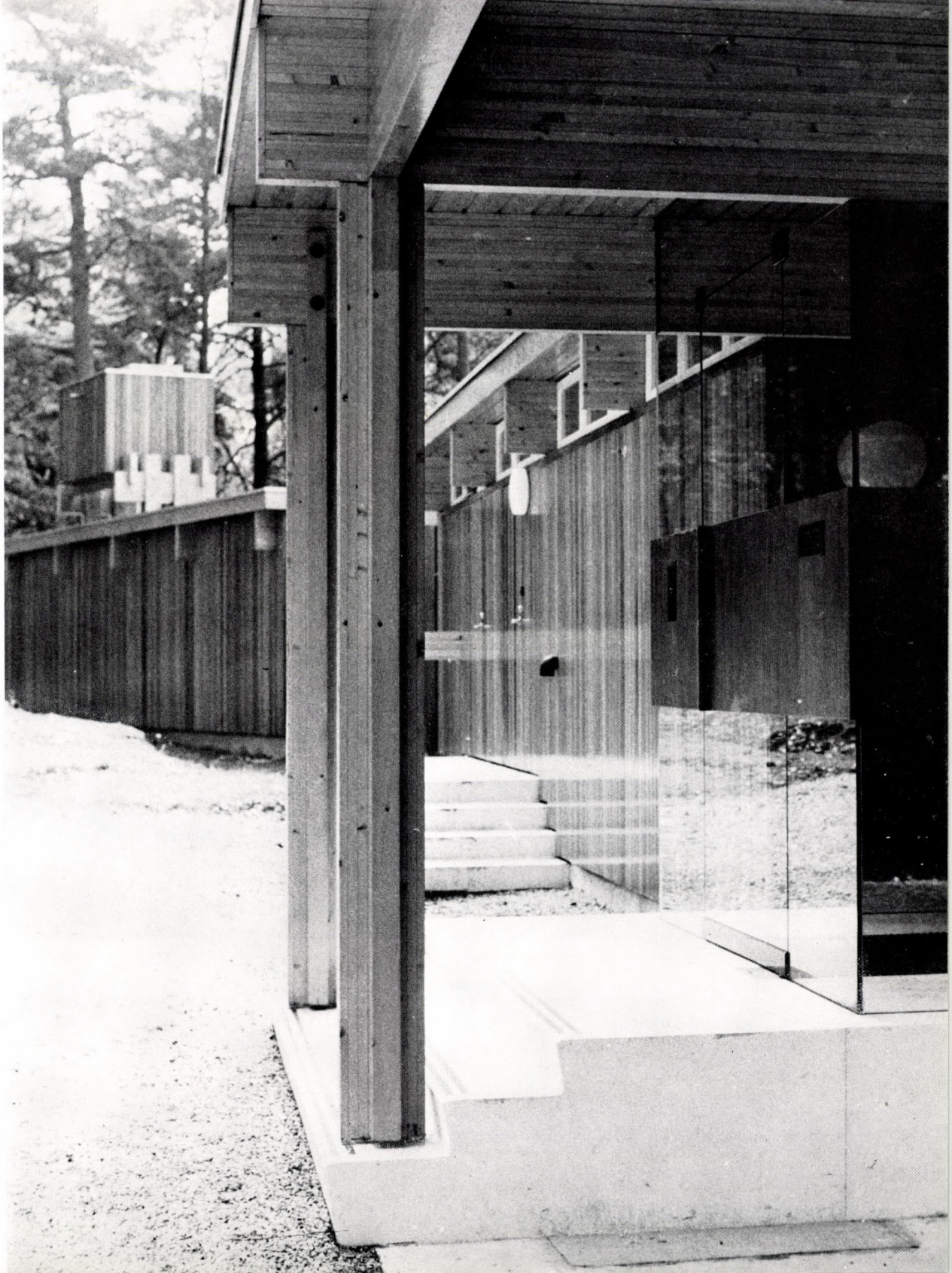

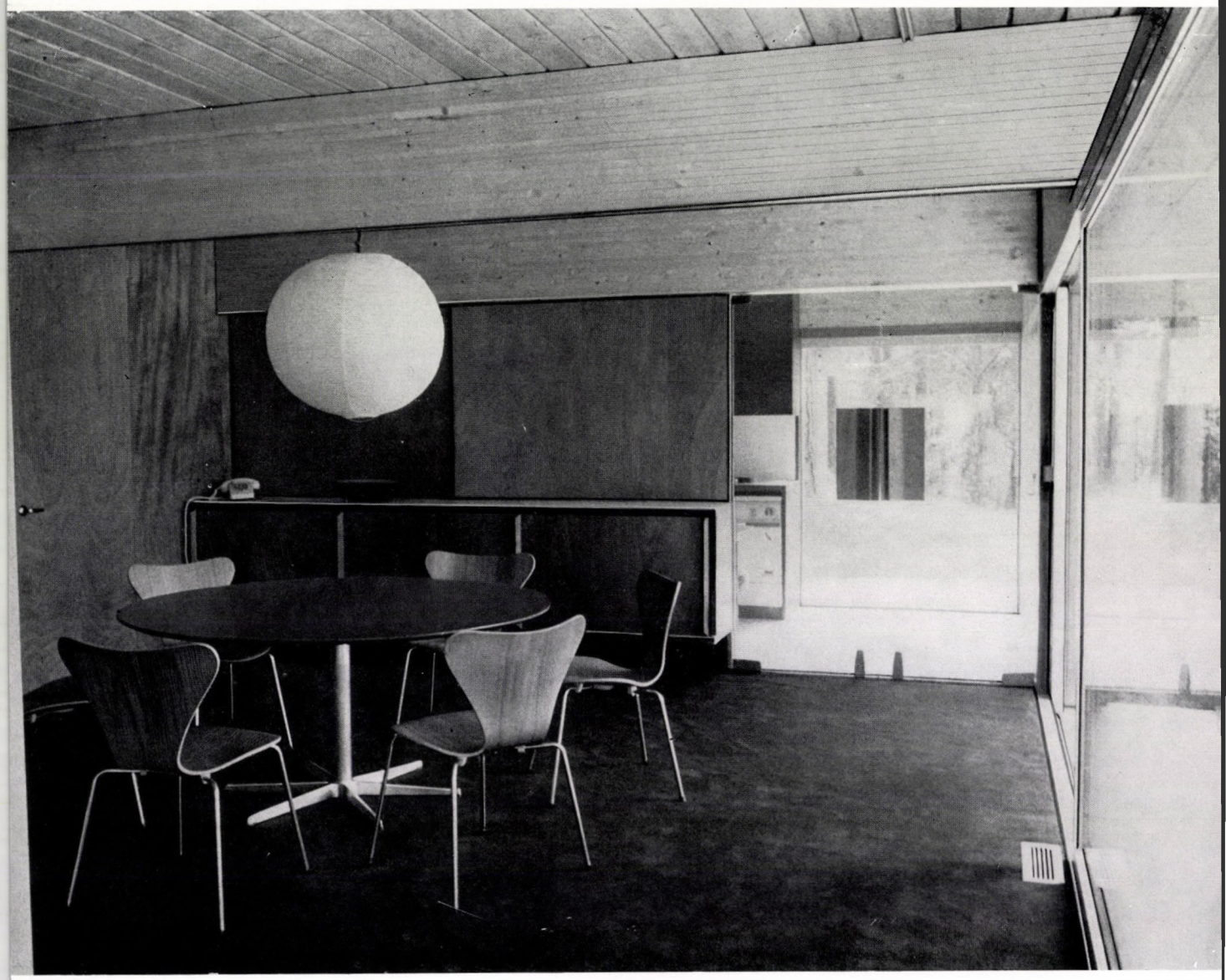

59. A Perry-ház. Windsor mellett (1969—1970) — Az étkező részlete, mögötte a konyhával

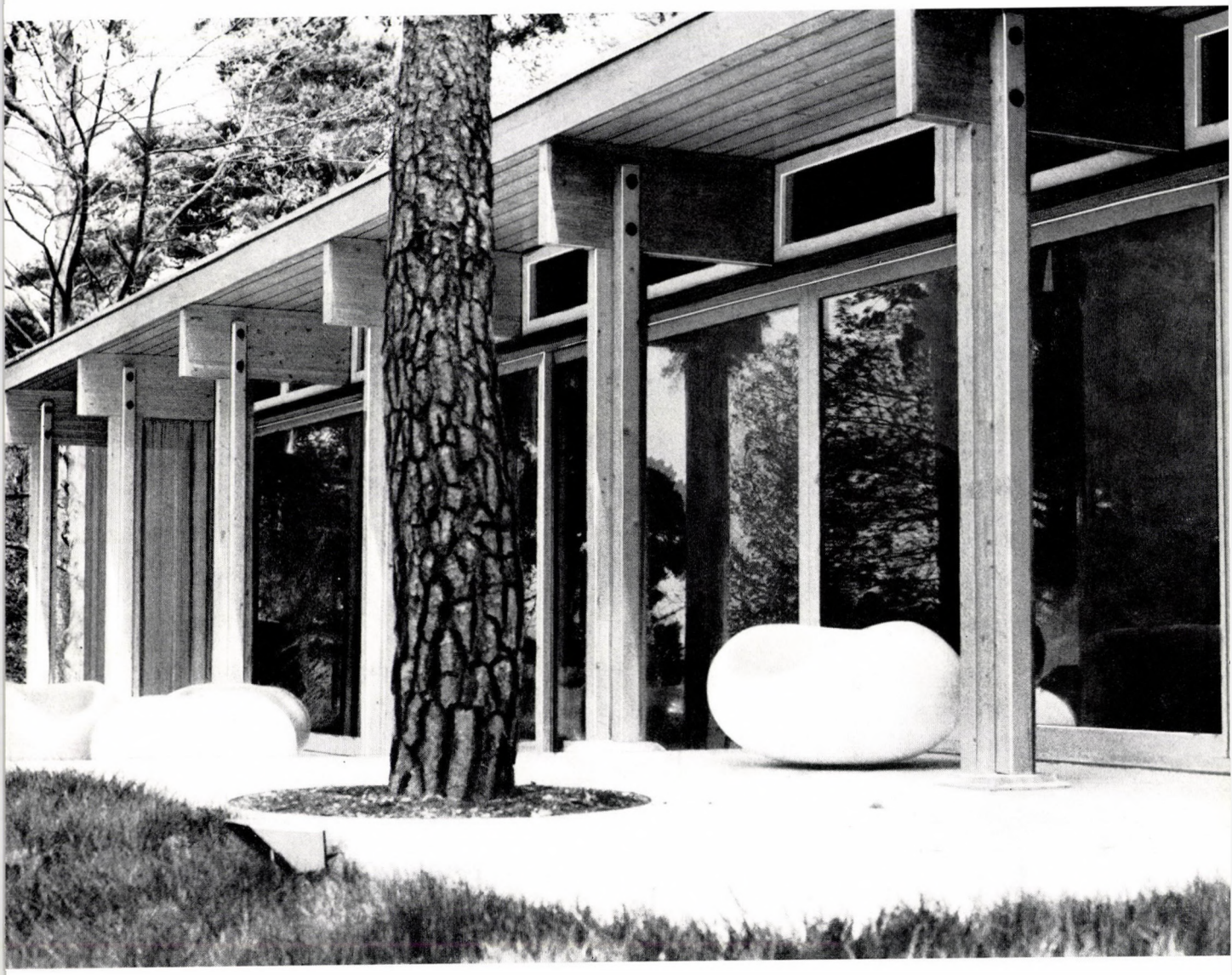

60. A Perry-ház. Windsor mellett (1969—1970) — A nappali szárny nyugatról

61. A Perry-ház. Windsor mellett (1969—1970) — A konyha részlete

62. A Perry-ház télikertje ▶

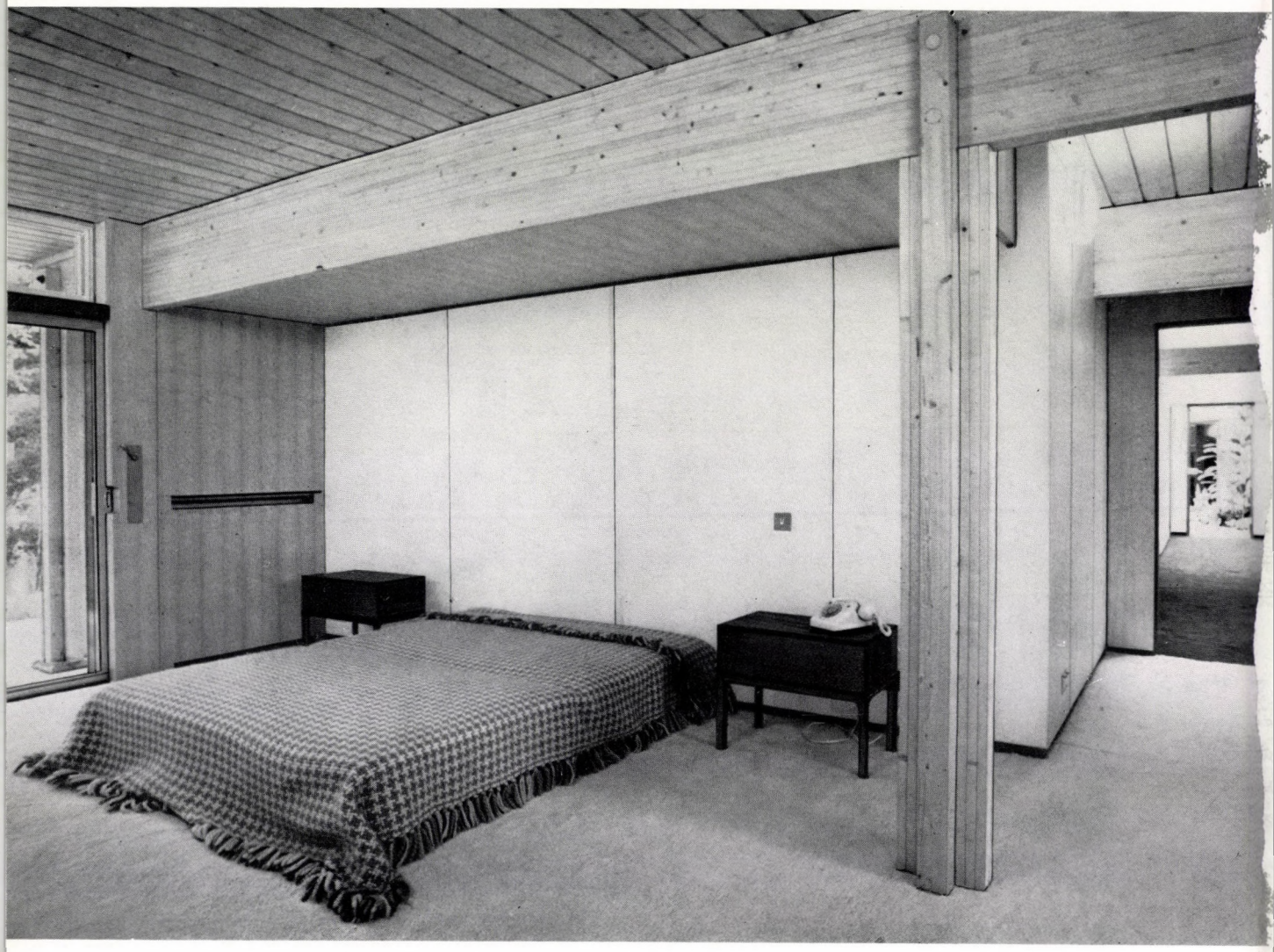

63. A Perry-ház. Windsor mellett (1969—1970) — Az egyik hálószoba részlete

Ára: 42,— Ft

AZ ARCHITEKTÚRA SOROZAT
EDDIG MEGJELENT KÖTETEI

MAJOR MÁTÉ
Pier Luigi Nervi

DERCSÉNYI BALÁZS
Árkay Aladár

KUBINSZKY MIHÁLY
Adolf Loos

BEKE LÁSZLÓ — VARGA ZSUZSA
Kozma Lajos

LUCIEN HERVÉ
Építészet és fénykép

NAGY ELEMÉR
Le Corbusier

MAJOR MÁTÉ
Breuer Marcel

MÁTÉ PÁL
Richard Neutra

PÁL BALÁZS
Kós Károly

GÁBOR ESZTER
A CIAM magyar csoportja (1928—1938)

PREISICH GÁBOR
Walter Gropius

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST